

Fremtidens natur

i Faxe Kommune

Danmarks
Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforening er Danmarks største grønne forening. Den er stiftet i 1911 og har i dag afdelinger i alle landets kommuner.

Foreningens overordnede og langsigtede mål er, at Danmark bliver et bæredygtigt samfund med et smukt og varieret landskab, en rig og mangfoldig natur og et rent og sundt miljø.

Vi arbejder for befolkningens muligheder for gode naturoplevelser og med emner som naturbeskyttelse, planlægning, adgang til naturen, lovgivning og oplysning.

Foreningen har 140.000 medlemmer, hvoraf 2.000 er aktive og bruger en del af deres fritid på at arbejde for foreningens formål.

Vi arbejder især med den danske natur og mulighederne for at opleve den. Mere brede miljøemner er også inden for arbejdsområdet ligesom internationalt engagement især gennem EU og Danmarks nærområder, Østersøen og Nordsøen.

I arbejdet med den danske natur søger Danmarks Naturfredningsforening at sikre, at tabet af den biologiske mangfoldighed standser. Derfor beskæftiger foreningen sig også med land- og skovbrugets produktionsmetoder, der har afgørende indflydelse på naturens vilkår.

Du har brug for naturen. Og den har brug for dig!

Danmarks Naturfredningsforening
Tlf. 39 17 40 00
dn@dn.dk
www.dn.dk

© Udgivet af Danmarks Naturfredningsforening · Tlf. 39 17 40 00 · dn@dn.dk · www.dn.dk
Tekst: Afdelingsbestyrelsen i Faxe Kommune.
Støttet med tilskud fra tips- og lottomidler til friluftslivet.

Indhold

	Side
Hvad vil Danmarks Naturfredningsforening?	4
Rigere natur i Faxe Kommune	6
Naturen – nu og i fremtiden	9
Naturgrundlaget i Faxe Kommune	10
Naturtyperne i Faxe Kommune	12
Hvordan forvaltes naturen i Danmark	16
Lokalitetsbeskrivelser	17
Specielt om fugle	27
Tiltrængte tiltag i Faxe Kommune	30
Ordlister	33

Præstø Fjord, Feddet

Hvad vil Danmarks Naturfredningsforening?

Tillykke

til alle borgere i Faxe med den nye kommune.

Også vore lokale politikere ønskes tillykke med den nye kommune. Tillykke med, at I nu får hovedansvaret for natur- og miljøindsatsen. Vi glæder os til samarbejdet med jer.

Vi ønsker hermed at præsentere jer for Danmarks Naturfredningsforenings vision for naturen i Faxe Kommune – til glæde for planter, dyr og mennesker.

DN arbejder ud fra 4 overordnede retningslinier:

- Sikre naturen, vi har i dag
- Sikre natur og mangfoldighed for de kommende generationer
- Sikre, at man kan komme ud i naturen
- Sikre sammenhæng i naturen

Masser af dejlig natur

Der er masser af dejlig natur i Faxe Kommune og de fleste borgere bor tæt på store naturoplevelser. Vi har store bølgende landskaber. Her

udspringer vandløb, som danner henholdsvis dybe kløfter med hurtigt rislende vand og brede ådale, hvor vandet flyder sindigt frem med endnu bevarede enge langs bredderne.

Blandt andet er Trykkevælde Å, Stevns Å og Susåen og de tilknyttede landskaber med til at give Faxe Kommunes landskaber deres enestående og flotte karakter.

Store private skove med mange gamle træer, specielt egetræer, stadtigt bevarede skovenge og lignende afgrænsningsområder, giver såvel herregårdskovene som andre skove i kommunen deres præg af 'guldalderlandskab' med en vekslende og rig fauna og flora, som det er smukt at færdes i.

Faxe Kommune er den kommune i landet, som har flest herregårde.

Syd for Haslev ligger et udbredt herregårdslandskab omkring de store godser Bregentved og Gissellev. Store marker med få levende hegn og småbiotoper afslører effektiv landbrugsdrift gennem mange år. Til godserne hører også store, varierede skovområder med ege- og bøgepartier ofte af betragtelig alder. Skovene sydøst for Haslev er anlagt på sandede og/eller stærkt kuperede arealer, som er uegnede til landbrugsdrift. I disse

skove udspringer nogle af Faxes reneste vandløb.

Skovene omkring Vemmetofte indgår i et fuglebeskyttelsesområde og udgør sammen med Faxebugten, beskyttelsesområderne omkring Feddet og Præstø Fjord et stort sammenhængende naturområde af særlig interesse.

Faxebugten og Præstø Fjord har nogle meget flotte, forskellige

Gammellung

tede kyststrækninger. Kyster med skrænter, hvor havet gnaver og fortsat blotlægger istidsaflejringer. På andre kyster aflejres sten og sand. Halvøen 'Feddet' er en sådan aflejrings. Denne halvø, som skiller Faxebugten fra Præstø Fjord rummer fornemme skovområder, hedearealer, strandenge og en af landets fineste badestrande.

Ved Faxe Ladeplads er der en særdeles dejlig badestrand, med en bevaringsværdig bræmme strandoverdrev bag sandstranden, som kan være truet af tilplantninger og dispensationer til byggeri længere ud mod kystlinien.

Det er også vigtigt at sikre de rekreative oplevelser. Alle mennesker får det bedre af at færdes i naturen.

Kommunen er præget af mange mindre bysamfund, hvoraf Haslev er det største, og beriget med en meget smuk natur hele vejen omkring. Man må forudse en stærk byudvikling med infrastrukturelle ændringer og omkring byen. Også for de mindre byer gælder dette pres og disse interesser.

Det er derfor vigtigt at holde sig for øje, at de grønne områder hele tiden er under pres fra denne udvikling. Der er derfor også behov for en stor og fortsat indsats, både med hensyn til at pleje og genoprette naturen og med hensyn til at gøre

Feddet, den gyldne efterårsskov

det muligt for kommunens borgere – store som små – at få adgang til disse store naturoplevelser.

Danmarks Naturfredningsforening udgav i 2004 en bog om fremtidens natur i Danmark. Det helt nye ved bogen er, at den i sit kortmateriale udpeger et grønt naturnetværk som binder naturområderne sammen og gør dem større og dermed mere robuste.

Dyr og planter får i et sådant netværk bedre muligheder for at

spredes og herved sikres en større mangfoldighed af arter.

"Fremtidens natur i Danmark" viser, hvor Danmark internationalt og nationalt har ansvar for at skabe bedre forhold for naturen. I bogen skriver vi om de vigtigste naturområder og giver forslag til ca. 100 større naturgenopretningsprojekter og 14 nationalparker.

Men vi ønsker også at give vores bud på, hvad der kan gøres lokalt. Hvad I som lokalpolitikere kan gøre

for at værne om vores naturværdier og for at forbedre naturtilstanden rundt omkring i kommunen, hvor naturen er under pres.

Meningen med dette projekt er derfor at kortlægge den værdifulde natur i den ny Faxe Kommune og give jer forslag til, hvor naturen kan få det bedre og pege på, hvor der kan skabes sammenhængende naturområder.

Feddet set ind mod Præstø Fjord

Faxe Å

Rigere natur i Faxe Kommune

Et vigtigt princip i fremtidens natur i Faxe Kommune er at få skabt sammenhæng i naturen. I en kommune som Faxe, hvor der bor så mange mennesker, bliver naturen let skubbet ud i periferien. Sammenhæng mellem små og store naturområder kan være afgørende for, at naturen kan bevares og udvikle sig. Danmarks Naturfredningsforenings nye lokale afd. i Faxe har en mængde ideer til, hvordan sammenhængen kan sikres. Herunder kommer vi med de vigtigste forslag.

Naturmæssige hensyn

Grønne ringe og Grønne kiler

Faxe Kommune er præget af mindre bysamfund, hvor det er forholdsvis nemt at komme til et nærliggende skovområde. Disse betragtes ofte som en hindring for en fri vækst i bolig- og erhvervsudviklingen. Det kan også betragtes som en ressource i form af en rekreativ virkning af den nære tilgang til natur og de oplevelser, som kan være knyttet til denne. Vi har på det nærmeste de grønne

Stoksbjerg

Miljøpleje, Heden, Feddet

ringe som andre bysamfund må kæmpe for at opnå, men vi glemmer somme tider at bevare de smalle strimler og korridorer, som kan gøre det muligt at færdes fra bycentrene og ud i den omgivende natur. Der bør ved nyanlæg og byplanudvikling stræbes efter, at det er muligt for bløde trafikanter at færdes fra byområde til naturområde. Disse områder er ikke nødvendigvis karakteriseret ved et højt naturindhold, men er vigtige at friholde fra byudvikling og intensiv udstykning. Et godt eksempel kunne være ved

Faxe by hvor man kunne benytte Faxeåens løb langs byen til at udvikle et grønt område, hvor man kan færdes langs vandløbet og knytte det til stiforløb til Godthåbsdal. Dette ville være fint sammen med en faunapassage med et frilagt åløb under Rønnedevejen og Køge-Præstøvejen.

Genopretning af naturområder gennem afgræsning

Der er en del enge især langs kommunens åer, som er under tilgroning. I århundreder har der udviklet sig en særlig naturtype - 'kultureng' - på de områder, der har været afgræsset.

Tilgroning er en trussel for de planter og dyr, som hører til denne naturtype.

De områder, hvor det særligt gælder er:

- Stevns Ådal
- Ådalen omkring Øvre Suså - herunder Porsmose, Hovmose, Gammellung og Tuerne
- Stævningskoven Hundeklemmen ved Faxe Ladeplads.
- Skibsted Krat ved Faxe (overdrev)

Genopretning af vådområder

Gennem de sidste hundrede år er store vådområder blevet drænet for at blive brugt til intensivt landbrug. Naturgenopretning af bl.a. følgende områder kan kompensere for dette:

- Lav-området Sivet, et projekt som venter på at blive iværksat.
- Tranemosen
- Tuerne ved Broksø

Naturfredninger

Fredninger er enestående, fordi en fredning kan fastlægge rammer for et områdes drift ud i al fremtid. Derfor er fredning den ultimative form for naturbeskyttelse. Bestemmelserne i en fredningssag fastlægges nøje fra sag til sag, så de passer til det enkelte områdes behov. Med en fredning kan man for eksempel fastlægge bestemte stiforløb, sikre udsigter og en bestemt naturpleje m.m.

Der er allerede en del fredninger i Faxe Kommune både små og større.

For eksempel Stoksbjerg nær Susåen og Bagholt Mose beliggende i Munkeskoven. For dem begge gælder, at der ikke foreligger færdige plejeplaner.

Danmarks Naturfredningsforening har yderligere forslag til fredninger:

- Naturparkordning - Præstø Fjord (udbygning af Præstø Fjord Vildtreservat)
- Susålandet med enge og moser langs åen

Grøftekanter

Grøftekanter har engang været en guldgrube af småfrøede mere

Grøftekant

Branddam ved Bråby

eller mindre sjældne blomster, som kunne sprede sig til omgivelserne. Sådan er det ikke længere, men det kunne det jo blive igen. Grøftekanter er ligesom vandløbsbredder, levende hegn og diger små korridorer af natur. De kan fungere som spredningsveje for planter og dyr. Vi kan pege på fire måder at forbedre tilstanden på:

1. Man kan lade den yderste meter stå og vente med at slå grøftekanterne, indtil planterne har sat frø.
2. Overgødsning skal ophøre.
3. Sprøjtning skal undgås.
4. Sikre en ordentlig bredde på grøftekanter.
5. Afklippet græs fjernes.

Man kunne starte med at udvælge strækninger, hvor en ekstra indsats kunne blive iværksat nær værdifulde naturområder eller på strækninger, hvor grøftekanter i særlig grad kunne tænkes at være en vigtig forbindelseskorridor mellem to naturområder.

Gadekær og branddamme

Gadekær og branddamme er ofte rester af et gammelt kulturmiljø. I en række tilfælde kan de også rumme naturværdier - f.eks. som et levested for vore padder. Mange af disse trænger i høj grad til oprensning og beskyttelse.

Naturskov

Skovbruget i Danmark er under pres. Det er flere steder ikke længere rentabelt rent forstmæssigt at drive skoven (jagten kan muligvis være det). Disse områder kunne med fordel udlægges som naturskov.

Rekreative hensyn

I kommunens byområder er der behov for mange rekreative muligheder af forskellig art. Det gælder både dem, som alle kan være med til og de mere strabadserende.

Man kunne etablere et stiforløb langs Faxe Å fra Lystrup til udløbet i Faxebugten. Fra Lystrup til Dybdal er der et udmærket forløb, og igen er der et forløb på begge sider af ådalen i form af henholdsvis Dyndstien og Hulhøjstien.

For Haslev områdets vedkommende kunne man tænke sig at udbygge og forbedre det eksisterende sti-kort med nye stier eller med allerede eksisterende stier, som ikke er medtaget i kortets nuværende form.

Det ville være værdifuldt med en sikring og udbygning af Haslev Bys gamle stiforløb "Jorden Rundt".

Desuden kunne man udbygge stierne med et forløb langs Møllebækken, Kajsholm, Tranemosen, Søbækken, Troelstrup Sø og langs banen tilbage til Haslev By.

Skansestien

Sammenhæng i naturen

Bagest i hæftet er trykt to kort over kommunen.

På kortet er angivet alle de områder, som i forvejen har en eller anden form for beskyttelsesstatus, det vil sige fredninger, internationale beskyttelsesområder (habitat- og fuglebeskyttelsesområder), områder beskyttet efter naturbeskyttelseslovens §3, statsejede arealer, skove og nitratfølsomme vandindvindingsområder.

Derudover er tilføjet Danmarks Naturfredningsforenings forslag til et grønt naturnetværk, som giver en sammenhæng i naturarealerne.

- En grøn korridor går fra Feddet langs skove og vandløb over høj-

deryggen ved Kobanke og Susådalens naturområder til Holmegård Mose.

- En anden korridor går fra Feddet langs kysten og bag om Faxe Ldpl. by til Vemmetofteskovene. Fra Vemmetofteskovene nordpå langs Stevns og Tryggevælde Å.
- Den 3. korridor forbinder Hesede skov med søområdet syd for Haselev og fortsætter over Grevinde Skoven til Tryggevælde Å.

Danmarks Naturfredningsforening er overbevist om, at en sådan sammenhæng skal etableres for at sikre naturværdierne i fremtiden.

Kriterierne for udpegnings af naturområderne er først og fremmest Faxe afdelingsbestyrelses viden om naturen i kommunen. En viden, der

både er baseret på det almindeligt tilgængelige kendskab og på det detailkendskab, som vi har indsamlet gennem mange års indgående arbejde for naturen i Faxe Kommune.

Men det er vigtigt, at Faxe Kommune også bygger videre på den viden og de erfaringer, som de to amter har samlet sammen i løbet af deres 30-årige virke. Naturplaner og regionplaner bygger i høj grad på mange års erfaringer i amterne, og det er derfor vigtigt, at kommunen i sit fremtidige naturarbejde bygger videre på dette og fortsætter vidensindsamlingen samt skaber egne traditioner og erfaringer på et lokalt grundlag i samarbejde med lokale kræfter og organisationer.

Naturen - nu og i fremtiden

Hvordan har naturen det?

I 2001 slog Wilhjelm-udvalget fast, at "kvaliteten af Danmarks natur og biodiversitet har ikke tidligere været så ringe". Wilhjelm-udvalget bestod af en lang række organisationer og personer fra landbruget, universiteterne, ministerierne og de grønne foreninger.

Der er flere årsager til at det er sådan. De vigtigste er:

- naturen har for lidt plads
- vandet er forsvundet fra landskabet
- næringsstofferne forurener
- lysåbne naturtyper gror til
- naturområderne er for små
- naturområderne er for opsplittede

For at hjælpe på den situation foreslår Danmarks Naturfredningsforening, at der etableres et grønt

naturnetværk, som består af den allerede eksisterende natur, ved genopretning af den natur, der er forsvundet og ved etablering af ny natur. I dette hæfte peger vi på, hvor netværket bør etableres i Faxe Kommune.

Det forudsætter, at nogle områder ikke vil blive udnyttet så intensivt, som det er tilfældet i dag. Der er derfor nogle grundlæggende forhold, der bør ændres både indenfor og udenfor naturnetværket:

- Der skal udledes færre næringsstoffer til naturen – hvad enten det er til søer, vandløb, havet eller naturtyper, der er særligt følsomme overfor kvælstof.
- På de lysåbne naturtyper bør der være plejepligt, herunder pligt til afgræsning.
- Der bør indføres beskyttelseszo-

ner mod ammoniakforurening omkring natur, der er følsom overfor kvælstof.

- Der bør være forbud mod at gøde, sprøjte og jordbearbejde naturområder, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens §3 samt i fredskov.
- Levende hegn og vedvarende græsmarker bør omfattes af en generel beskyttelse i naturbeskyttelsesloven.

Mange af disse initiativer kan kommunen sagtens tage sig af. Det kræver ikke lovindgreb men bare omtanke, og det bør integreres i den løbende sagsbehandling og planlægning.

Det er bare om at komme i gang.

Udsigt til Holte Alle fra Dalby

Naturgrundlaget i Faxe Kommune

Blomstrende vildæble

Naturgrundlaget

Faxe Kommunes landskab er beliggende på en højtliggende undergrund af kalk. Denne kalk kommer flere steder op i overfladen og danner under Faxe by en højtliggende koralbanke. Andre steder ligger mindre partier blottet eller blot med et tyndt dække af jord. Mest kendt er Stevns Klint, som er beliggende lige uden for Faxe Kommune. Her kan kridtaflejringerne ses.

Ovenpå kridtet er landskabet præget af et randmorænelandskab, der hæver sig højt over det omkringliggende landskab. Dette landskab danner hovedvandskel. Her springer kilder, der bliver til vandløb, der løber mod vest til Susåen og mod øst dels til Tryggevejle Å og dels til en række mindre vandløb, der alle løber til Faxe Bugt og til Præstø Fjord. Flere steder danner disse vandløb dybe kløfter, hvor vandløbene er uregulerede, og her findes en værdifuld flora og fauna.

Mod vest løber vandløbene i et lavtliggende issø-bassin, som opdeles i bassiner af øst-vestliggende drumlinbakker. Her findes flere moser, og mange lavbundsarealer er blevet drænet

og opdyrket gennem de sidste par hundrede år.

Som en del af randmorænelandskabet findes partier med dødispræg og her finder vi de store søer ved Gisselfeld og Bregentved. Søerne er dybe huller efter store isklumper som er efterladt af gletscherisen. Efterhånden som de er smeltet har de efterladt dybe huller. Ulse Sø, Søtorup Sø og den lille Nielstrup Sø er eksempler på sådanne dødisøer.

Mod øst skræner randmorænelandskabet mod kysten. Kommunens kystlandskab er varieret og med ret eksponerede kyster mod Faxe Bugt med små skrænter og sandstrande. Præstø Fjord med Feddet, som er en meget stor krumodde, der er dannet ved at sand og sten er ført med strømmen ud i Præstø Fjord, og der efterhånden næsten har afsnøret fjorden fra Faxe Bugt. Kun et smalt løb mod syd tillader saltvand i at komme ind i Præstø Bugt. I den lavvandede bugt er kysterne præget af, at bølgerne og havstrømme, og derfor er kysterne udviklet med strandenge, som mange steder er tilgroet med tagrør og siv.

Kulturlandskabet er præget af de mange store godser, skovene og den gode landbrugsjord, som sætter stærke historiske og kulturhistoriske spor, der rækker langt tilbage i Danmarks fortid.

Stationsbyerne i Faxe Kommune er ikke så store og er jævnt spredt i godsernes jordbrugs- og skovbrugsdrifter.

Infrastrukturen er stærkt udviklet i kommunen. Udover veje og jernbaner, der forbinder byerne, så deles kommunen af den gamle hovedvej mellem Køge og Vordingborg og motorvejen, som fremstår som en uoverskridelig spærring, som effektivt hindrer dyr og planter i at spredes over denne grænse.

Faxe Kommune er præget af gode drikkevandsressourcer, som hovedsageligt er placeret omkring og nord for Haslev by. Resten af kommunen har ringere og mindre forekomster. De gode forekomster er betinget af dybereliggende grusforekomster, som dels er beskyttet af et relativt tykt lerlag og dels er betinget af den højtliggende kalk. De højtliggende og dårligt beskyttede vandressourcer er påvirket af landbrugets forbrug af næringsstoffer

Blomstrende Hunderose

og sprøjtemidler samt nedsvivning af kemikalier brugt i industrier og virksomheder, som med regnvandet trænger ned i lagene med drikkevand. De store forekomster ligger dybt, og er kun få steder direkte påvirket af disse forureninger, men de er ikke usårlige og udgør en uerstattelig ressource, som vi i fremtiden bør beskytte ved udarbejdelse af en fremtidig naturplanlægning, som blandt andet kan bruges som et middel i beskyttelsen af denne ressource.

Landbrugsjorden er i store områder noget af landets bedste og godsernes drift af deres arealer har sat sit præg på områderne. I Danmark har store naturværdier oprindeligt været knyttet til det dyrkede land. Tænk bare på viben, agerhønen og haren. Men de sidste mange års brug af kunstgødning og sprøjtemidler har sammen med den store nedgang i kvægdriksen, nedlæggelse af diger og hegn for at skabe bedre driftsøkonomi med større og større maskiner reduceret mængden af korridorer, skjul og fougageringsmuligheder for en mængde smådyr i det åbne landbrugsland. Den driftsform - hvor den monokulturelle dyrkning effektiviseres - skaber golde ørkener. Den stigende brug af sprøjtning og gødskning

i skovene har været med til at formindske diversiteten og kan være med til at true grundvandskvaliteten. Den store interesse godserne har for at pleje jagtinteresserne, har på den anden side været med til at begrænse de ødelæggende konsekvenser af de rent landbrugsmæssige interesser.

Tilpasningen af naturen til jagt præger mange naturområder i en bestemt retning. Der plantes og ændres på en bestemt måde. Naturen ændres og tilpasses jagten alene for at fremme tilstedeværelsen af jagtbare dyr og fugle.

Den vilde natur findes ikke mere. Kun langs kysterne kan man finde

områder som er næsten urørt af menneskehånd og forholdsvis upåvirket af menneskelige aktiviteter.

Vore vandløb er udrettede eller rørlagte og tilpasset det formål effektivt at bortlede uønsket vand, dræne enge og moser og lavtliggende marker. Dyr og planter overlever kun i det omfang, de er tilpasset denne ændrede natur.

Det er blevet svært at komme ud i naturen. De små naturperler i landskabet er svære at komme til og der bliver færre og færre adgangsmuligheder.

Der er dog endnu muligheder for at komme ud at gå langs marker, og der er stadig adgang til små skove og andre naturperler. De stier og markveje, som stadig giver adgangsmuligheder, bør registreres og sikres. De steder, hvor adgangen er hindret, bør der arbejdes for, at der via kommunale initiativer og frivillige ordninger såsom "Spør i Landskabet" sikres adgang til de mest spændende områder. Især de bynære områder bør åbnes, og vil få værdi, når de giver mulighed for motion og naturoplevelser.

En stor del af de værdifulde og følsomme områder, som Faxe Kommune får ansvar for, deles med andre kommuner. Vi håber naturligvis, at initiativer til forbedring af naturen i og omkring de store vandløb Suså, Tryggevejle Å og Stevns Å samt kystlandskabet Faxe Bugt og Præstø Fjord vil blive koordineret af kommunerne.

Slåen

Naturtyperne i Faxe Kommune

Overdrev

Overdrev er en ekstensivt udnyttet naturtype, som er stærkt på tilbagegang og kan betragtes som tørre enge. De findes som regel på næringsfattig jord og langt de fleste overdrev er opstået som følge af afgræsning. Ofte havde en landsby en fælles græsningsmark, som det ikke kunne betale sig at dyrke. Netop denne åbne lyse landskabstype, fyldt med blomster, insekter og fritgående husdyr er for mange et romantisk billede på, hvordan Danmark var engang. De ældste overdrev er hjemsted for op mod 30% af alle rødlistede plantearter i Danmark

For bare 50 år siden var overdrev en udbredt naturtype, der ofte dannede lange sammenhængende strækninger på skrænter langs ådale. Siden er overdrevsarealerne gået ned med 70 – 90%. Overdrev er afhængige af græsning og i løbet af

Overdrev nær Feddet Havn

de sidste mange år er kvægbesætningerne forsvundet ud af regionen eller kommet på stald. Det betyder, at en naturtype som overdrev, skal have ekstra opmærksomhed for ikke at forsvinde i tilgroning eller opløjning.

Overdrevsarealet i kommunen er meget beskedent og alle arealer er truede og ved at forsvinde.

Moser

Moser opstår som følge af tilgroning af søer. De døde plantedele

Eng ved Nygårdsvænge

bliver ikke nedbrudt, og så dannes der et lag af tørv. Når søen er delvist tilgroet, vil der kunne dannes en hængesæk bestående af døde plantedele og overvokset af tørv.

Når søen er helt omdannet til mose, kan denne vokse sig højere, og på et tidspunkt kan aflejringerne ikke længere suge vand op, hvorved den bliver afhængig alene af regnvand. Herved dannes højmoser. Da de alene er afhængige af regnvand, er de meget artsfattige og meget sårbare overfor belastning med kvælstof, som bringes med af nedbøren fra det omkringliggende landbrug og fra forbrænding af olie m.m.

For 100 år siden dækkede moser op mod 25% af Danmarks areal. I dag dækker moser kun 1,2% af Danmarks areal. Især tørvegravning og dræning af moseområderne har været årsag til den kraftige tilbagegang. Den største trussel mod moserne er dræning, som sammen med tilførsel af næringsstoffer fra luften får moserne til at gro til med træer og buske. I Faxe Kommune findes der moser mange steder især i skovene, men også i tilknytning til de større vandløb.

Eng

Ferske enge er lavtliggende og

fugtige og findes ofte i ådale, langs vandløb, søer eller moser. Engene med deres væld af blomster er for mange et smukt billede på det åbne land. På enge, der bliver græsset, vokser ofte flere truede plantearter

Eng ved Bregentved

blandt andet orkideer. At engen er levested for et væld af blomsterplanter, afspejler sig i mange af blomsternes navne. Engkabelleje, Engnellikerod og Engkarse er blandt engens karakterplanter.

De ferske enge, der ligger langs naturligt snoede vandløb, bliver hver vinter oversvømmet af næringsholdigt vand. Før i tiden var denne tilførsel af næring en nødvendighed. Næringsstofferne fik græsset på engene til at gro godt. Det gav hø og gode græsningsarealer til kreaturerne.

Om vinteren blev høet brugt til foder, og den gødning, der kom fra kreaturerne, blev spredt ud over markerne. På den måde blev den næring, der var skyllet ud i vandløbene, ført tilbage på de marker, der lå højere oppe i landskabet. Man sagde at: "eng er agers moder". Men da man fik kunstgødning, blev oversvømmelserne overflødige, og mange enge blev drænet og opdyrket.

For blot 100 år siden var de ferske enge en vigtig del af landbrugsdriften og engene dækkede over 10% af landet. Siden er de ferske enge reduceret, så landskabstypen i dag kun dækker cirka 2,4% af landet. Vandløbene i Faxe Kommune er ofte enten rettet ud eller rørlagt. Det betyder, at engene også er forsvundet.

I Faxe Kommune findes de største og mest sammenhængende engområder langs Stevns Å/ Tryggevejlede Å, Faxe Å/Lilleå, og Suså.

Med en målrettet indsats for genopretning og genskning, kan de ferske enge genskabes langs mange vandløb i kommunen.

Strandenge

Strandenge er flade, naturligt åbne enge tæt ved kysterne. De findes især langs beskyttede kyster med lavvandede områder for eksempel Præstø Fjord.

Tidligere var strandengen og dens særlige næringsholdige vegetation af stor betydning for landbruget. Det gav hø til vinteren og blev brugt til græsning for kreaturer

Kyst med strandeng ved Feddet, Præstø Fjord

og andre husdyr. Efterhånden som landbrugsdriften ændrede sig, og

Brødebæk har mange naturlige slyngninger

dyrene blev fodret med kraftfoder, blev strandengene mindre interessante for landmanden. En del strandenge blev taget ud af drift og er tilgroet med Tagrør og Kogleaks. Andre blev beskyttet mod havet med diger og blev drænet og dyrket, eller udlagt til sommerhusområder. Ændringerne har betydet mere end en halvering af arealet med strandenge. I Faxe Kommune findes et således inddæmmet område fra roden af Feddet strækkende sig over mod Roholte. Diget strækker sig fra Fed Camping og over til Sivet ved Præstø Fjord. Der foreligger et ønske om at standse pumperne og lade vand genetablere noget af den gamle strandengsnatur i dette område. Der søges midler til støtte for dette fra Strandegård gods.

De danske strandenge er blandt de vigtigste ynglesteder for vandfugle, og de har stor betydning som rastesteder for trækfugle på den såkaldte østatlantiske trækroute. Strandengene bliver blandt andet benyttet af gæs, ænder og vade-fugle.

Langs Præstø Fjord findes stadig arealer med strandenge, den største er på Feddets sydligste områder.

Vandløb og søer

Vandløb

Vandløb og søer giver variation og åbenhed i landskabet. Vandløbene fungerer ofte som trædesten eller

forbindelsesveje mellem andre naturtyper. De skaber muligheder for, at en lang række dyr og planter kan sprede sig.

Vandløbene – og de organismer der lever i dem – er særligt påvirkede af forurening fra landbrug og byer. De senere års forbedringer inden for opbevaring og spredning af husdyrgødning samt en bedre spildevandsrensning har heldigvis betydet, at mange af de truede dyre og plantearter, der kræver rent vand, er på vej frem igen.

I løbet af de sidste 100 år er længden af vandløb i Danmark reduceret med omkring en tredjedel. Det skyldes, at vandløbene enten er blevet lagt i rør eller er blevet rettet ud. Over 90% af alle danske vandløb er regulerede, og på Sjælland er tallet meget nær 100%. Reguleringen skete for at forbedre vandløbenes evne til at lede vand væk fra enge og marker – så disse ikke blev oversvømmet – og dermed bedre kunne opdyrkes. I Faxe Kommune er en meget stor del af vandløbene udrettet, så de nærmest kun fungerer som kanaler til afledning af drænvandet. Der er dog et antal af vandløb, som løber gennem stærkt kuperede skovområder, som har bevaret det naturlige løb, som fører meget rent og iltholdigt vand frem.

Med etablering af rensningsanlæg ved byerne blev mange af vore vandløb åbne afløbskanaler for disse anlæg. I dag er rensningen blevet så god, at vandet i disse afløb er

relativt rent, og der er igen basis for et godt dyre- og planteliv. Nogle af disse vandløb vil formentlig løbe tør i sommerens nedbørsfattige måneder, hvis de ikke modtog det rensede spildevand i en jævn strøm. Mange vandløb modtager desuden det vand, som løber i vejbrønde. Det er vigtigt, at dette vand holdes tilbage i forbindelse med kraftig nedbør og ved tøjvejr, idet en pludselig og kraftig vandstrøm vil kunne erodere vandløbsbredderne og skabe sandvandring med uønskede opstemninger som følge. Mange overløbsbassiner er rene betonbassiner, men kan ombygges til gode naturlokaliteter med mulighed for et alsidigt dyre- og planteliv.

Antallet af lavvandede søer og vandhuller er blevet stærkt reduceret i de sidste 100 år. Mange er blevet drænet og opfyldt, så arealerne kunne bruges til dyrkning. Tilbagegangen har også betydet, at antallet af dyr og planter, der lever i søer og vandhuller, er gået meget tilbage. Blandt andet bestandene af paddler og vandsalamandre, der er fredet i dag, er blevet stærkt påvirket.

Udviklingen ser dog ud til at være ved at vende, fordi der de seneste år er givet mange tilladelser til genskabelse af søer og gravning af nye vandhuller.

Mellem godserne Bregentved og Gisselfeld er der flere større søer. Området udgør et vigtigt fuglebeskyttelsesområde. Blandt disse er Søtorup Sø og Ulse Sø. Især Ulse Sø påkalder sig interesse, dels fordi det er en af Danmarks dybeste søer, men også fordi den er voksested for en kransnålalge, som ellers kun findes i nogle få højtbeliggende søer i Alperne.

Faxe Kommune ligger på en højderyg, som udgør et vandskel mellem nogle af de største åer på Sjælland. Det gør den til et vigtigt vandløbsopland for blandt andet Susåen og Tryggevejle Å. De mange vældområder i de skove, som kommunen er så rig på, er et vigtigt grundlag for de vandløb, som fungerer som yderst vigtige biologiske korridorer gennem landskabet. Denne korridorvirkning modvirkes af at vandløb mange steder er rørlagte eller de føres under veje uden at der samtidig er fauna-passage.

Villa Gallina ligger ved en af de opstemmede søer i Hesele Skov

Vandhuller

Vandhuller i landbrugslandskabet er ofte menneskeskabte og har fungeret som vandinger og som mergel- og grusgrave. Disse små vandhuller er ofte vigtige biotoper, som er levested for bl.a. paddler. Selv om antallet af vandhuller er stærkt reduceret, ser det ud til at udviklingen er vendt, idet flere er på vej til at blive genoprettet. Sænkningen grundvandsspejl og tilførsel af næringsstoffer til vandhullerne er nok den største trussel mod disse biotopers biologiske trivsel.

Søer

De fleste søer i kommunen er dødishuller, der er skabt som følge af bortsmeltning af store isklumper, som har været delvist begravet i aflejringer. Denne type søer er uden tilløb og kun med små afløb. Det betyder, at der er et ringe vandskifte hvilket gør søerne ekstremt følsomme overfor forureninger og tilførsel af næringsstoffer fra de omkringliggende marker. I flere af vore søer findes der sjældne dyr, som pålægges de nye myndigheder særlige beskyttelseshensyn.

Mange andre søer er opstået som følge af opstemning i forbindelse med anlæg af parker, møller eller til fiskeopdræt. Mange af disse anlæg er meget gamle og nogle er stadig i brug som karpedamme.

Skov

I bondestenalderen omkring 4000 år f. Kr., begyndte menneskene at fælde og afbrænde skoven for at udnytte jorden til landbrug. Træ blev brugt til alt lige fra opvarmning til

redskaber, hegn og huse. Omfattende græsning, et stigende forbrug af brænde og trækul i den begyndende industri samt bygning og vedligeholdelse af en stor flåde betød et kraftigt indhug i de danske skove i løbet af det 18. århundrede. Tilbagegangen fortsatte indtil cirka 1820, hvor skovene nåede deres minimum. På det tidspunkt var under 4% af Danmarks areal dækket af skov.

Ekspert er hentet til landet for at rette op på den danske skovdrift. Johann von Langen, der kom hertil fra Tyskland i 1763, regnes i dag som grundlæggeren af det moderne skovbrug, vi kender i dag. Et ligeså væsentligt vendepunkt i Danmarks skovhistorie er indførelsen af fredskovsplikten i 1805. Ordningen førte til, at Danmarks skov som helhed blev beskyttet mod græsning og ejerne blev forpligtet til at opretholde arealet som skov i al fremtid. Skovens betydning for det moderne samfund har ændret sig fra alene at være et sted for vedproduktion til at være en naturtype med mange interesser tilknyttet i forbindelse med rekreation, sport, pædagogik og ikke mindst de mange naturinteresser. Der er især tæt på byerne, et stort ønske om mere skov. Folketinget vedtog i 1989 et langsigtet mål om at fordoble skovens areal over en periode på 80 – 100 år.

Ved evt. nyrejsning af skove i Faxe Kommune er det vigtigt at indtænke dem i nogle biologiske korridorer, som kan skabe forbindelse mellem de skovområder, som kommunen er så forholdsvis rig på.

Det er derfor vigtigt, at der ved nyanlæg alene anvendes hjemmehørende træ- og buskarter. Disse

Parti fra Hesele Skov

udgør de bedste levesteder for dyr og planter. Sådanne nyplantninger skal også indtænkes som en del af et rekreativt stinet.

Kyster

Man skal huske at kystlandskabet består af både en landdel og en vanddel. Kysterne når ud til de vanddybder, hvor bølger og strøm er påvirket af landets nærhed, og på land er kysten den del af landskabet, der stadig er påvirket i væsentlig grad af saltvandets nærhed.

Kystlandskabet er et af de få steder, hvor naturens kræfter kan studeres i deres fri udfoldelse. Det er også til kysterne, at de fleste af vores internationalt anerkendte naturværdier knytter sig til. Her tænkes især på kysternes betydning for, at Europas trækfugle kan yngle, raste, fouragere og overvintre. Takket være fremsynet planlægning er de danske kyster stadig fri for det mest belastende hotel- og sommerhusbyggeri. Men det er klart, at der

altid vil være et pres for, at få lov til at udnytte de attraktive kyststrækninger kommercielt eller i en kommunal økonomi. Derfor er det vigtigt at stå imod det pres og en gang for alle slå fast, at kysterne er fællesejede, og at det er i almenvællets interesse, at de forbliver ubebyggede og at den frie kystdynamik ikke hindres.

En af de største trusler mod de indre danske farvande er udvaskningen af næringsstoffer fra landbruget. Næringsstofferne fører til opblomstring af alger og til iltsvind. De kystnære farvande, som er lavvandede og har beskeden vandudskiftning, er særlig udsatte for den risiko. I varme og vindstille somre, som i 1997, 2000 og 2006 går det helt galt og store vandområder lægges øde.

Den danske kystlinie forandrer sig hele tiden, som følge af vandets og vindens påvirkning. Ændringerne er dog så små, at havarealet stort set ikke har ændret sig de sidste 2000 år. Men alligevel er selve kystlinien blevet i alt cirka 1000 km. kortere på

grund af inddæmning af lavvandede fjordområder.

Præstø Fjord er et godt eksempel på en karakteristisk dansk lavvandet fjord af stor betydning for fuglelivet. Også her har fundet en inddæmning sted. Der ligger stadig et aktivt pumpehus ved Fed Camping, som sørger for at holde vandstanden bag dæmningen og ind mod Roholte og Vindbyholt bliver holdt tørt nok til landbrugsdrift. Det ville være en gevinst for områdets naturværdier, hvis projektet med at standse denne tørlægning blev sat i værk.

Feddets

Feddets er et kystlandskab af meget stor værdi. Halvøen er dannet som strandvolde, der vokser mod syd og dannes af havstrømme, der fører sand og sten med sig fra nord. Kugleflint er flint, der er transporteret fra Stevns klinte, og undervejs er de blevet afrundet. På Feddet udgør kugleflint en stor del af indholdet i de strandvolde som, trods omfattende industriel bortgravning, stadig findes her. Ind imellem strandvoldene er der fugtige lavninger med mulighed for tørvedannelse. Dette landskab er desværre for en dels vedkommende plantet til med granskov.

På Feddet er der også dannet klitter og strandoverdrev og der er i dag en blandet og meget sjælden natur, som ikke findes andre steder på Sjælland i det omfang.

På den sydlige spids (Fedhage) dannes der stadig nyt land som følge af fortsat tilførsel af sand til området.

Feddets set ind mod Præstø Fjord

Feddets med hedefår

Hvordan forvaltes naturen i Danmark

Fredninger

Omkring 5% af Danmarks areal er fredet. Fredninger har til formål at bevare et område i en bestemt tilstand eller at fastlægge en særlig drift, så området bevares eller udvikler sig hen mod en bestemt ønskelig tilstand. Fredninger er enestående, fordi en fredning kan fastlægge rammer for et områdes drift ud i al fremtid. Derfor er fredning den ultimative form for naturbeskyttelse.

Fredskov

De fleste private skove og alle offentlige skove er fredskov. Hvilket vil sige, at ejerne er forpligtet til at anvende arealerne til skovbrugsformål og til at dyrke dem efter skovlovens krav om god og flersidig skovdrift. Det vigtigste krav er, at fredskovsarealerne skal være bevokset med skov, der holdes i god stand og på længere sigt forbedres. Træerne må ikke fældes, før de er hugstmodne, og de skal hugges, så de ikke ødelægger skovens variation og stabilitet. Herved sikres det, at det samlede skovareal bevares og forøges. Der gives tilskud til pleje af naturområder i fredskov, fordi der her findes gode levesteder for de vilde planter og dyr.

Egnede arealer i skovene bør udlægges som naturskov og have lov til at henligge urørt og uden om drift. Herved opstår der efterhånden mange flere levesteder, og dyre- og plantelivet får meget bedre vilkår.

Natur- og vildtreservater

Natur og vildtreservater er fristeder, hvor bestande af fugle, pattedyr og planter sikres. I de seneste år er netværket af reservater blevet udvidet med omkring 50 nye områder, og der er i dag over hundrede natur- og vildtreservater på cirka 300.000 ha. Mere end 90% af reservaternes areal er til havs eller vådområder.

§3 - områder

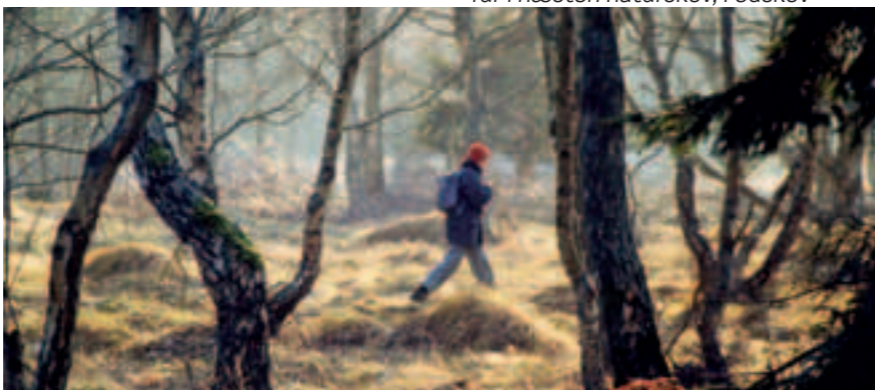
Naturbeskyttelseslovens §3 er en paragraf, der generelt omhandler alle moser, områder med overdrevsvegetation, ferske enge, strandenge, strandsumpe og heder på mere end 2.500m².

Derudover alle søer og vandhuller over 100m², samt alle udpegede vandløb. Beskyttelsen betyder, at driften af områderne ikke aktivt må ændres.

Museumslovens § 29a beskytter også de fleste sten- og jorddiger mod fjernelse.

Fig 1: §3-områdernes andel af de tidligere amters areal

Amt	% andel §3-områder af arealet
Storstrøm	3,9
Vestsjælland	5,1
Bornholm	3,9
Frederiksborg	4,9
Vejle	5,1
Sønderjylland	5,2
Fyn	5,3
Århus	6,0
Ringkøbing	9,4
Viborg	11,0
Ribe	12,6
Nordjylland	13,4
Hele landet	9,3

Tur i næsten naturskov, Fedskov

EF - Habitatdirektivet

Ordet habitat betyder levested og bruges i denne forbindelse om dyr og planters levesteder. Habitatdirektivet fra 1992 forpligter EU's medlemslande til at bevare naturtyper og arter, som er af betydning indenfor EU. Beskyttelsen består især i, at man udpeger beskyttelsesområder, de såkaldte 'habitatområder', hvor man skal sikre eller forbedre forholdene for en række naturtyper og arter. I Danmark er der udpeget 254 hav- og landområder efter habitatdirektivet, med et samlet areal på cirka 11.100km² (land og hav).

I Faxe Kommune er der 4 habitatområder.

EF - Fuglebeskyttelsesdirektivet

Fuglebeskyttelsesdirektivet fra 1979 har som formål at beskytte og forbedre vilkårene for de vilde fuglearter i EU. I Danmark er der siden 1983 udpeget 113 områder efter direktivet, fortrinsvis på havet. Direktivet skal sikre fuglenes yngle og levesteder, at der bliver fastsat regler for hvilke fuglearter, der må jages og hvilke jagtmetoder, der må bruges. Alle fuglebeskyttelsesområder er også omfattet af habitatdirektivet.

I Faxe Kommune er der 4 fuglebeskyttelsesområder.

Lokalitetsbeskrivelser

I det følgende beskrives en række naturlokaliteter, som har særlig interesse.

1. Bagholt Mose.
2. Susålandet
3. Søerne syd for Haslev.
4. Stoksbjerg.
5. Faxe Kalkbrud
6. Blåbæk Møller og Rosendal
7. Vemmetofte-skovene
8. Stevns Å-dalen
9. Strandegård Dyrehave
10. Feddet
11. Kobanke
12. Møllebæk (Brødebæk)
13. Gøgsmosen
14. Olstrup Skov
15. Denderup Sø
16. Skovområderne
17. Den kunstige natur

1. Bagholt Mose

Mosen er beliggende i Munkeskovens sydlige del. Skoven er beliggende på vejen mellem Terslev og Bjerrede i den nordøstlige del af Haslev kommune.

I skoven er en markant lavning, hvori der har været dannet en høj-mose. Mosen har oprindeligt dækket hele den fugtige del af skoven.

Tørvegravning under 1. Verdenskrig og i årene efter har ødelagt det mest af højmosen. Kun nogle balker står tilbage af den oprindelige mose. Balken er tørvegravens kanter, hvorpå man har transporteret tørven ud og har kunnet færdes i området under gravningen. Den største af balkerne er i dag en del af den offentlige sti gennem området. (Spor i Landskabet).

I forbindelse med gravningen har man formentlig etableret afvandskanaler, som siden er vedligeholdt som grøfter i området.

Efter ophør af gravning er mosedannelsen begyndt forfra, og der er siden dannet en hængesæk-mose.

Afvandingen har sænket vandspejlet i området og hængesækken er nu ved at blive overgroet af træer som efterhånden har invaderet størstedelen af det oprindelige

Bagholt Mose

høj-moseareal. Træerne udkonkurrerer de typiske høj-mosearter, som alle kræver fuld dagslys. Kunne sommer-vandspejlet hæves nogle få decimeter, ville mange problemer være løst.

I dag findes der kun to mindre pletter tilbage med tørvemose og med en nogenlunde velbevaret vegetation, som - udover spagnummosser - består af Soldug, Vibefedt, Blærerod (opr. to arter), Klokkelyng, Hedelyng, Tranebær, Mosetroidurt, Liden Kæruld, orkideer (oprindeligt 8 arter) m.m. Til disse områder er knyttet et rigt insektliv (bl.a. Sort Kohvedepletvinge), og der findes mange algearter og mosser i og omkring høj-moseområdet.

Ved gravningen er man formentlig i randen af graveområdet kommet til at grave noget af den kalkrige undergrund med op, og dette har betinget de mere eller mindre kalkrige kærtyper, som i dag ses flere steder i moseområdet. Her har tidligere groet Mygblomst på en af de meget få voksesteder i Danmark, men tilgroningen har formentlig igen ændret vækstbetingelserne, hvorfor mygblomst atter er forsvundet.

Mosen blev fredet i 1987 med det

formål at sikre de sidste moserester mod tilgroning. Bagholt Mose betragtes på fredningstidspunktet af DN som en af Sjællands vigtigste moselokaliteter.

Amtet har længe søgt at forhandle en plejeplan igennem med lodsejeren, men indtil nu uden held.

Der påhviler derfor Faxe Kommune en stor opgave med at tilse at fredningsbestemmelserne overholdes, at der etableres en plejeplan og at områdets sjældne og enestående natur bevares og tilstanden forbedres. En årlig rydning af træer og buske så det lysåbne område langsomt udvides vil redde meget, men for at redde området er det nødvendigt med en generel vandsstandsstigning i området hvor især en højere sommervandstand sikres.

Området er i dag Natura 2000 område og udtaget som habitatområde nr. 140 p. gr. a. orkideen Mygblomst.

2. Susålandet

Sparresholmplateauet er det område på Sjælland, der får den største mængde nedbør. Her har Sjællands største å - Susåen - sit udspring i Tingerup Tykke, en lille skov syd for Rønnede. Vandet løber 87 km i Susåen, før det når ud til havet ved Næstved. Det vand, vi sender videre fra kommunen, er afgørende for miljøet i resten af Susåen og i de store søer længere nede af åens løb. Åen er nedstrøms Hovmosen langsomt flydende og gennemreguleret. I dag afvander Susåen det meste af det sydlige Vestsjælland. Selvom åen er hårdt reguleret, har den stor rekreativ og landskabelig værdi. Den følger de laveste områder og løber derfor gennem moser og engområder mange steder med afgræssede bredder. Åen benyttes i vid udstrækning til fritidssysler som fiskeri og kajak-kanosejlsads.

Susåen indgår allerede på de første km. i en værdifuld landskabelig og enestående naturmæssig sammenhæng med Hovmosen, Gødstrup Enghave og Porsmosen - i

Pindsobro over Susåen syd for Bråby

alt mere end 400 ha. eng og mose-område.

Tidligere udgjorde disse områder sammen med Holmegård Mose en del af de meget store højmoser-, mose og engområder, som Susåen løb igennem og afvandede. Senere blev store dele af området drænet og opdyrket eller anvendt til tørvegravning.

En stor del af området er udpeget som fuglebeskyttelsesområde. Det er den potentielt vigtigste indlands raste- og fourageringsplads for trækfugle i Østdanmark. Således har engene uvurderlig betydning som rasteplads for Sædgæs, der i store flokke i sen vinteren opsøger arealer med vedvarende græs.

Viber finder her et godt yngleområde. I vinterhalvåret er engene et vigtigt raste- og fourageringsområde for mange rovfugle som Rørhøg, Blå Kærhøg, Musvåge, Tårnfalk og Mosehornugle.

I løbet af den sidste halve snes år har engsnarren slået sig ned som ynglefugl i området. Engsnarren er i dag sammen med Havørnen som de eneste danske ynglefugle opført på den seneste internationale rødliste.

Wilhelmudvalget, der har udarbejdet en strategi for etablering af større sammenhængende naturområder, peger på området omkring øvre Suså, Porsmosen, Gødstrup Enghave, Tuerne og Holmegård Mose som et bevaringsværdigt landskab domineret af moser, enge

og vandløb.

Naturområdernes tilstand er efter mange års tørvegravning, kvælstof-forurening fra især svinebestande, systematisk dræning, ande- og fasanopdræt til jagt og intensiv skovbrug og landbrug blevet forringet betydeligt.

Naturgenopretningen i Gødstrup Enghave i 2002, ny fredning i 2004 af Holmegård Mose og frivillig aftale om miljøvenligt jordbrug i Hovmosen 2005 har givet håb om nye tider for naturen. Det er dog fortsat vigtigt at få lavet en samlet plan for hele området.

Tæt på Susåen ligger Gammellung og Tuerne, som er meget specielle mose- og engområder, opdelt i mange små parceller med mange ejere. Områderne har tidligere været fælles græsningsområder med spændende enge med sjældne planter. Områderne er overordnet truet af tilgroning som følge af manglende

græsning og høslet.

Susåen er habitatområde 194, som er udpeget på grund af en række fugtighedsnaturtyper samt for blandt andet de sjældne fiskearter Bækklampret og Pigsmerling. For store strækningers vedkommende gælder det, at det kun er selve åløbet, der er omfattet af habitatbeskyttelsen og ikke de omliggende arealer.

Tiltag: Tilbageføre åen til tidligere snoninger (f.eks. i Hovmosen og Porsmosen).

Hæve vandstand på de store engområder langs Susåen.

3. Søerne syd for Haslev De naturlige søer, Ulse Sø, Sø Torup Sø og Nielstrup Sø.

Karakteristiske for disse tre søer er deres form. De er alle tre beliggende i kedelformede lavninger og søernes form er ofte næsten oval.

De er dannet i huller skabt ved bortsmeltning af store isklumper, som blev ladet tilbage af en gletscher, der langsomt trak sig tilbage mod sydøst. De efterladte isklumper smeltede og hullerne blev til søer. Søerne ligger i et område af Faxe Kommune med dødis relief, det vil sige, at der er mange lavninger, som kan forklares ved, at de er dannet i huller efterladt af bortsmeltet dødis.

I modsætning til søerne skabt ved erosion, som ofte ligger i dale, så har denne type søer ikke noget tilløb og ikke noget stort opland. Vandskiftet i søerne er alene betinget af grundvandsstanden i landskabet omkring og af tilstrømning af vand fra de omkringliggende arealer, hvilket gør at der kun er et meget ringe vandskifte i søerne.

	Nielstrup	Søtorup	Ulse
m. o. h.	48,7	56,2	52,9
Areal ha.	13,2	68,4	50,9
M ³ vand	85.000	6.870.000	4.500.000
Max. dybde	2 m.	23,0 m	20,5 m.
Gns. dybde	1 m.	10,0 m.	8,8 m.

Ulse Sø og Søtorup Sø er udpeget til habitatområde nr. 142 på grundlag af kransnålalger.

Ulse Sø

Søen er beliggende umiddelbart syd for Bregentved Dyrehave, som er en del af Bregentved parken.

Søen har i dag sit udløb mod nord til parkens søer, som får vand fra Ulse Sø og fra Ejlemade Sø.

Ulse Sø har oprindeligt haft sit naturlige afløb længere mod øst for Dyrehaven. Afløbet har fulgt sognekkellet og er gået forbi Ålebækshus og videre til Freerslev Å lige syd for Dalby. Åens navn var Ålebækken.

Det nuværende afløb er gravet dybt ned i terrænet og kaldes Djævekløften. Parkens søer ligger mere end 10 m under søens kote. Omlægningen er gammel og kan ikke dateres. Den har formentlig haft betydning for møllen, der lå nær slottet. Søerne i parken har da fungeret som mølledamme.

Efter møllen fortsætter vandet til Bregnevade området, hvor Freerslev Å har sit udspring.

Der har gennem tiderne været et omfattende fiskeri, og der findes i dag Ål, Gedde, Skaller, Brasen, Suder og Aborrer. Tidligere fandtes laksefisken Heltling, som formentlig er uddød før 1900.

Kun ålefiskeriet vha. ålekisten i udløbet er i dag rationelt fiskeri i søen. Fiskeretten udlejes i dag til lystfiskerforeninger.

Søen har været kendt som en klarvandet sø med stor sigtdybde, over 2,5 meter. Desværre er dette gået stærkt tilbage de sidste år som følge af en stigende belastning med fosfat.

På grund af søens stejle sider har en forringet sigtdybde meget stor betydning for plantelivet på bunden. Selv en mindre reduktion i sigtdybden vil reducere det areal, hvor der kan gro bundplanter i søen. Herved påvirkes søens biologiske balance kraftigt.

Søen er en del af et Natura 2000 område, der dækker alle fire søer.

Sø Torup Sø

Søen er Sjællands næstdybeste med 23 meter på det dybeste sted. Kun Furesøen overgår Sø Torup.

Søen har sit naturlige afløb mod vest. Via et stigbord går søens vand

videre i Møllebæk og efter Præstebro mellem Haslev og Bråby Kirkeby kaldes vandløbet Søbækken, idet den passerer gennem Troelstrup Sø.

Søen har kun et opland på 2,2 km² inklusive søens areal. Der tilføres derfor ikke meget nyt vand til søen og opholdstiden er beregnet til 17 år. Ligesom Ulse Sø er Sø Torup Sø meget følsom overfor forurening og tilførsel af næringsstoffer. Søen har tidligere været meget klarvandet med sigtdybder på over 4 meter, men i dag ses kun værdier på mellem 1-2 meter. Der tilføres altså også her for mange næringsstoffer. Søen er dog stadig en badesø og en mindre strækning af nordbredden friholdes til formålet.

Søen er stadig hjemsted for Heltling, som er en lille laksefisk. Den er formentlig udsat i 1600-tallet. Heltlingen er en sjælden fisk i de danske søer og vandløb, og findes i dag ellers kun i Gudenåen og i Skals Å.

Desuden findes der i søen Ål, Gedde, Skalle, Brasen, Suder, Aborre og Hork. Endelig har man kunnet fange mange krebs i søen. Ål, Gedde og krebs er arter, der er udsat for at forbedre fiskeriet, som i mange hundrede år har været knyttet til godserne. Erhvervsfiskeriet er op-

Sorthalset lappedykker

hørt, og fiskeretten udlejes nu kun til lystfiskere.

Søen er en del af et større Natura 2000 område.

Nielstrup Sø

Søen er beliggende ca. 2 km syd for Bregentved. Den ligger i småkuperet område omgivet af marker og enge. Søens areal er på ca. 13 ha. En gennemsnitsdybde på ikke meget

over 1 meter og en største dybde på ca. 2 meter. Der er ikke direkte adgang til søen, men fuglelivet kan med en kikkert betragtes fra vejen øst for søen. Lyset falder bedst om formiddagen.

Søen er meget lavvandet og af den næringsrige type. Bredden har tidligere hele vejen rundt været dækket af rørskov, som flere steder voksede ud i søen og dannede små tuer. I dag er bredden mest dækket af buske og pilekrat.

Søens dyreliv er domineret af en Hættemågekoloni på ca. 2000 ynglende par, som søger flokkens beskyttelse. Kommer rovdyr så tæt på kolonien, at mågerne føler sig true, går mængder på vingerne for - som store skyer af baskende vinger - at jage de indtrængende på flugt. Netop denne beskyttelse nyder et stort antal lappedykkere og ænder godt af. Det giver dem gode ynglemuligheder. Derfor er en Hættemågekoloni et attraktivt sted at bygge rede. Hættemågerne, som er vor mindste mågeart, udgør ikke nogen trussel mod lappedykkere og ænder.

Af de nævnte lappedykkere yngler hele fire arter i søen. Gråstrubet, Sorthalset, Toppet og Lille Lappedykker. Bemærkelsesværdig er specielt bestanden på ca. 20 par Sorthalsede Lappedykkere, som har søen som et af få faste ynglesteder i Danmark. Netop denne lappedykker er påvirket af pludselige ændringer i vandstanden og således afhængig af stabil vandstand.

Af ænder er der flest Troldeænder og Taffelænder, men også Skeand, som på flamingovis skovler sig gennem vandet, yngler i søen. Og selvfølgelig yngler også den almindelige Gråand i søen.

I rørskoven kan man se den Grønbenede Rørhøne, som lever mere skjult end Blishønen, som er uhyre almindelig i søen. Adskillige dusin Grågæs yngler hvert år og græsser tit på markerne ved søen, hvor deres dunede gæslinger kan ses fra vejen.

Over rørene ses jævnligt den lavt svævende Rørhøg. Nogle år yngler den tilmed.

I træktiden benyttes søen og de omkringliggende marker som rasteplads bl. a. for Grågæs og

Canadagæs og sjældnere Blisgæs. En overvintrende Musvåge er sikker hvert år.

Tiltag: Kommunen bør tilstræbe en forståelse med ejere af de omkringliggende marker med det formål at mindske mængderne af gødning og pesticider, som ender i søen. Det ideelle ville være vedvarende græsning med økologisk kvægdrift. Myndighederne bør sikre stabil vandstand i søen. Tidligere er der sket pludselige stigninger, som har forårsaget, at rævesikre græsøer har revet sig løs og flydt rundt.

De kunstige søer syd for Haslev by

Landskabet omkring Gisselfeld og Bregentved er ideelt til at lave opdæmmede søer i. Landskabet er bakket, og der er mange erosionsdale og små dødishuller, som let kan dæmmes op og fyldes med vand.

Der er tale om Ejlemade Sø og søer i direkte tilknytning til Gisselfeld Park, i Hesede Skov, søerne i Bregentved park og i Bregnemade lige nord for Bregentved. Alene under Gisselfeld har der været 26 kunstigt anlagte søer til karpeproduktion.

Søernes historie går tilbage til godsernes etablering, og har været

Stoksbjerg

skabt dels som en del af forsvarsanlæg og i forbindelse med haveanlæggene og dels som karpedamme. Dog er søerne i Bregentved park formentlig en del af et mølleanlæg, og søerne har da fungeret også som mølledamme.

Mange af disse små og større søer er dannet ved opstemning og har oprindeligt været drevet som effektive karpedamme med tilknyttet personale. Hver sø har haft sit formål. Nogle har været opdræts-

damme til opdræt af salgfsk, og andre har været gyde- og opvækstdamme.

Både dammene i Bregnemade og dammene omkring Gisselfeld bliver i dag forsøgt drevet som karpedamme.

Ingen af disse søer er over 2 meter dybe.

4. Stoksbjerg

Stoksbjerg er et fredet naturområde i udkanten af Faxe Kommune og placeret i beskyttelsesområdet ved Susåen tæt ved det store moseområde, der udgøres af Holmegårds Mose, Porsmose og den nyetablerede Gødstrup Sø.

Stoksbjerg er en ca. 10 m høj plateaubakke bestående af smeltevandssand, der under den sidste istid blev aflejret i en issø. Modsat de fleste af den slags bakker er aflejringen ikke efterfølgende blevet ændret og forskubbet af nye isfremstød, og geologisk betegnes Stoksbjerg derfor som en "dislokeret kame". Bakken blev fredet i 1952 – især fordi der dengang blev gravet meget sand ud af bakken.

Dengang var bakken et afgræsset overdrevsområde. Nu fremtræder området som skovklædt primært med eg. Mod vest findes stadig et område med lyng og enebærbuske, og dette udgør samtidig et meget flot – og benyttet – udsigtspunkt over vidtstrakte, ubebyggede enge og moseområder.

Der pågår en endnu ikke afklaret fredningssag for området, idet

DN – og Vestsjællands Amt – har foreslået plejeplaner for området. Plejeplaner, som kan sikre de skønhedsmæssige, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige hensyn.

Ud over bevarelse af bakkens specielle fremtoning i landskabet og sikring af almenhedens adgang, information og rekreative benyttelse af området, må livsbetingelserne for arter, som er typiske her begunstiges – ved rydning og afgræsning.

Kulturhistorisk har området umiddelbart omkring Stoksbjerg yderligere fået betydning ved, at der her er fundet bopladser, som hører til en af de ældste stenalderkulturer, der er fundet spor af i Danmark, nemlig Bromme-kulturen i ældre stenalder. For mere end 10.000 år siden, da isen havde trukket sig mod syd, levede

her et jæger- og samlerfolk ved bredden af en stor sø, som strakte sig helt herind til Stoksbjerg.

5. Faxe Kalkbrud

For 63 millioner år siden - i begyndelsen af tertiærtiden - eksisterede der på dette sted et kridttidshav med temperaturer som i Middelhavet i vor tid. Koraller og bryozoaer samt skeletter af mange havdyr dannede et meget stort koralrev. I kalken er fundet forsteninger af mere end 500 forskellige havdyrarter. Koralrevet, som er 90 m. tykt og dækker et område på 4-5 kvadratkilometer omkring Faxe, blev under istiderne dækket med et lag af moræneler.

Allerede i 1200-tallet påbegyndtes brydning af kalk fortrinsvis som

byggemateriale. Først langt senere fandt man ud af at udnytte kalken teknisk samt til jordbrugs- og foderkalk. I dag er kalkbrydningen ophørt i en stor del af bruddet, og der er startet et projekt om fremtiden for denne del af kalkbruddet. Mange interessegrupper er med i samarbejdet for at skabe et rekreativt område til glæde for kommunens borgere.

6. Blåbæk Møller og Rosendal

På et af de mest naturskønne steder i Faxes umiddelbare nærhed finder man Blåbæk Møller. Begge møller har været fredet siden 1953. Når man følger vejen fra Faxe, kommer man først til vindmøllen fra 1828. Fortsætter man et lille stykke

Sø i Hesede

Faxe kalkbrud

Faxe Å, opstemmet mølledam, Blåbæk Møller

længere ned ad den stejle bakke, som møllen ligger på, kommer man til vandmøllen og mølledammen, som er en opstemning af Faxe Å.

I 1993 blev der etableret en fiske-trappe, da fiskene ellers ikke kunne komme forbi dette sted. Fortsætter man forbi møllegården og op fra ådalen, kommer man til Rosendal Gods gennem en gammel velholdt linde-allé.

7. Vemmetofte-skovene

Øst for Faxe Ladeplads langs Faxe Bugt strækker Vemmetofte Strand-skov sig med vidtstrakte bøge-, ege- og granbevoksninger. Opdelt

af engene omkring Vivede Mølleå og Kildeåen veksler skoven mellem partier af høj naturmæssig værdi og partier med stor friluftsværdi. Starten på en naturoplevelse gøres bedst fra "Sibirien" i skovens vestlige ende eller fra P-pladsen ved restaurant "Skovfogedstedet". Langs med bugten opleves et rigt fugleliv - herunder landets største bestand af Stor Skallesluger. Her finder man også fugtige strandenge og skrænter med væltede træer. Nær Skovfogedstedet vil man på stranden kunne observere en mange tons tung granitblok kaldet Musestenen. Stenen er med ismasserne bragt til stedet. Ældre har fortalt, at den sid-

ste flytning fandt sted under isskruninger i slutningen af 1800-tallet, hvor stenen endte på sin nuværende plads på strandbredden.

Ind mod landet afløses skoven af marker, uregelmæssigt kantet af åer, hegn, remiser og skovbryn. Umiddelbart nord for campingpladsen ved Skovfogedstedet finder man en artesisk kilde, som i tidligere tider var berømt for sit helbredende vand, og siden da har været kaldt "Hellig Svends Kilde".

Rundt om Vemmetoftes bebyggelse og klosterbygningerne kranses markerne af Dyrehaven og Vester-skov. Dyrehaven rummer en enestående mængde store gamle egetræer. Egene er stærkt præget af deres alder med mange rådne partier. Dette giver basis for en usædvanlig rigdom af sjældne insekter. En del af skoven er udtaget til habitatområde nr. 144 med billearten 'Eremitten' som udpegningsgrundlag. Omkring klosteret kan man i mørkningen iagttage et stort antal flagermus, bl.a. vandflagermus.

Skovene med mellemliggende marker er udpeget til fuglebeskyttelsesområde, idet skovene benyttes som yngleområde for Hvepsevåge og Rød Glente.

Over hele skovområdet ses rovfugle i stort antal. Også Ravnen kan man være heldig at høre i det fjerne. I Vesterskov giver en koloni af Fiskehejrer mulighed for en anderledes naturoplevelse.

Vemmetofte. Strandskov, Sibirien.

Stevns Å, Vinterenge

8. Stevns Å-dalen

Stevns Å har sin kilde i nærheden af landsbyen Spjellerup. Nordvest for Hellested løber åen sammen med Tryggevælde Å, der har sit udløb ved Prambroen i Strøby Egede.

Historisk set har ådalene været interessante. Sandsynligvis var åen i oldtiden sejlbår. Der er gjort mange arkæologiske fund i området. Stevns Å-/Tryggevælde Å-dalen er et område, der er ca. 20 km langt.

Der findes ingen sammenhængende stisystemer i ådalene. Dog kan åen krydses mellem Smerup og bebyggelsen Præstemark ad "Præstemarks-stien", der er en of-fentlig sti.

Botanisk er engvegetationen det almindelige. Der er observeret Top-star, Bukkeblad, Gul Frøstjerne, Tvebo Baldrian (ved Spjellerup), Kær-Fladbælg, Eng-Troldurt og orkidéer.

Forår og efterår er ådalen et stort rasteområde for trækkende fugle. Den tiltagende tilvoksning giver gode levesteder for småfuglearter. Flere afgræssede enge vil give bedre fødegrundlag for engfugle som Viber og Hvide Storke.

9. Strandegård Dyrehave

Hvor bøgen spejler sin top i bølgen blå.

Området fremstår som et guldalderlandskab med gamle monumentale bøge- og egetræer og åbne græssletter.

I den sydlige del findes flere oldtidshøje ("Troldehøje"), om hvilke der naturligvis er knyttet flere sagn. Højene, der ligger ud til havet, er

beskyttet med en kystsikring af kampesten.

Der foregår en del erosion af kysten langs dyrehaven. Træer styrter af og til ned ad skrænten til den smalle stendækkede strandbred. Denne er iøvrigt kendt som et fortræffeligt havørredsted blandt sportsfiskere.

Strandegård Dyrehave har været benyttet til friluftsmøder og spejderleje og er fredet. Fredningen betyder bl.a., at man kan færdes overalt i området til fods.

Fra Strandegård Dyrehave løber en sti mod syd langs høje skrænter og forbi en skanse og ned til Strandegård. Stien hedder skansestien. Skansen er et voldanlæg til et kystbatteri, der skulle beskytte indsejlingen til Præstø.

Anlægget er fra Englandskrigenes

tid i begyndelsen af 1800-tallet. Neden for skansen er kysten af historiske grunde sikret med store kampesten.

Fra Strandegård er der stier til henholdsvis Rohlte / Orup Tykke og Vindbyholt. Går man fra Strandegård i retning mod Feddet kan man gå til venstre ud mod Faxe Bugt kysten, hvor der ligger en naturlejrplads, eller gå helt frem til Feddets campingplads, hvor man kan følge en kyststi vest på langs Præstø Fjord.

10. Feddet

Feddets beliggenhed og naturforhold indbyder på alle årstider til gåture fra P-pladsen ved campingpladsen.

Vandområderne omkring Feddet er internationalt fuglebeskyttelsesområde, og udgør vigtige rastepladser for mange fuglearter efterår, vinter og forår. Den naturfredede hedelokalitet mod syd er omkranset af strand, strandeng, hav, fjord og skov. I klart vejr er der herude udsyn til landområderne omkring Faxe Bugt fra Højstrup i nordøst til Høje Møn i sydøst. Mod syd ligger Jungshoved med Bøndernes Egehoved og øen Maderne kun adskilt fra Feddet af den smalle rende, som forbinder Præstø Fjord med Faxe Bugt. En tur forbi Sivet og ud gennem skoven til mark- og engområderne mod vest og syd kan ved vintertide byde på store

Nedstyrtningskrænt, Strandegård Dyrehave.

Havørn og gråkrage

flokke fødesøgende Sangsvaner og flere arter gæs. Hvis havet er isfrit, er der mulighed for at iagttage Edderfugl, Stor og Toppet Skallesluger, Hvinand, Havlit, Lom, Blishøne og Knopsvane. Feddet er ligeledes vinterrasteplads for rovfugle.

Fugletårnet nær sydpynnten giver gode muligheder for iagttagelse af disse fugle uden at forstyrre dem i deres naturlige adfærd. Her kan man være heldig at se fugle som Havørn og Sortspætte.

I det tidlige forår raster bl.a. Sanglærker, Viber, vadefugle og andefugle på Feddet. Samtidig med forårstrækket i april og maj kan fuglesang høres i skoven, i rørsumpene ved Præstø Fjord og over eng- og hedeområderne. Fugletrækket kan opleves på Feddet både ved Sivet, ved sydspidsen af halvøen og fra stranden mod Faxe Bugt.

Tiltag: Det lavliggende område, 'Sivet' bør naturgenoprettes til vådområde.

11. Kobanke

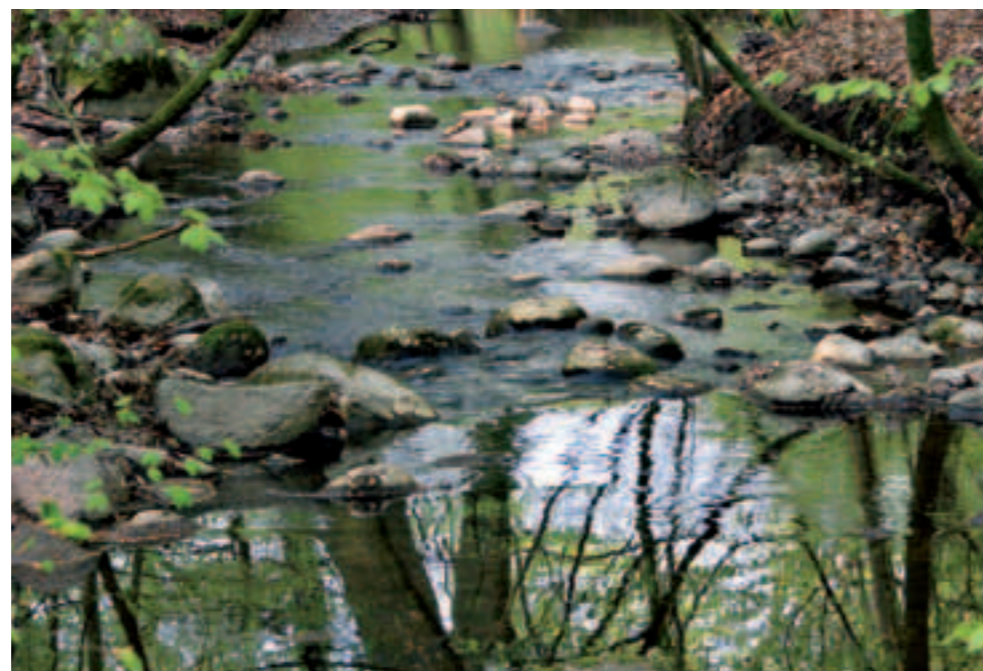
Sjællands højeste naturskabte punkt, 123 m over havets overflade – Kobanke – ligger tre km syd for Rønnede tæt ved den gamle hovedvej (nu 151) i skoven Gavevænge. Herfra ville der i godt vejr være udsigt over det meste af Sydsjælland, Præstø Fjord og Faxe Bugt. Imidlertid er 'Kobanke' dækket af tæt skov.

Kobanke ligger på den højderyg

gennem kommunen, som danner vandskel. Her udspringer flere åer: Susåen, Sjællands længste å, løber mod nord igennem det rekreative naturområde Gøgsmosen ved Rønnede og videre gennem Hovmosen forbi Holmegårds Mose og videre til udløbet i Næstved. Lilleåen løber mod øst gennem Faxe Kommune til Faxe Bugt. Områdets to reneste åer, Krobækken og Herredsbækken, løber mod syd til Præstø Fjord.

Krobækken slynger sig gennem fantastisk smukke skovslugter ved Bækkeskov.

Herredsbækken snor sig gennem Leestrup Skov.

Bred stenbund i Brødebækken

Tiltag: at åbne udsigten fra Kobanke for kommunens borgere. Dette kan ske ved at fjerne underskov.

12. Brødebækken

Bækken har sit udspring ved Sparresholm, løber nordover gennem Denderup Vænge og løber til Susåen i Hovmosen, ialt 5 km. Den er en af områdets reneste og udpeget som særlig videnskabeligt interesseområde.

Bækken har i tidens løb gravet sig ned i skovbunden, så den i dag danner en veritabel kløft, som malerisk snor sig gennem skoven. Skoven langs kløften er præget af bøgetræer, hvoraf mange er over 160 år, idet det har været vanskeligt at fælde træer på de stejle skrænter.

Bækken løber forbi Brødebækgård, hvor bækken tidligere har trukket en vandmølle. Vådområderne nord for møllen har tidligere været opstemmet og anvendt som mølledam. Vandmølle og mølledammen kan stadig ses.

Langs Brødebækken er der fundet sjældne planter som Nordlig Lundfladstjerne, Småbladet Milturt, Finger-Star og Spidsbladet Steffensurt. I området kan man se Vandstær om vinteren og der har i hvert fald tidligere ynglet Hasselmus (en art syvsover).

Tiltag: Må beskyttes mod skovdrift (brinker sårbare).

Majgøgeurt

13. Gøgsmosen

Mosen er beliggende umiddelbart syd for Rønnede. Den omfatter 4 vandhuller, tørvegrave, med omkringliggende engarealer. Adgang til mosen sker lettest idet man fra Rønnede kører ad Dyssevej og via sidevejen Solbakken fortsætter ned ad Musvitvej, hvor der i bunden findes en mindre P-plads.

Vandhullerne er næringsholdige og bredderne er hele vejen rundt dækket af rørskov eller buske. De omgivende arealer bliver afgræsset af kvæg. De besøgende kan enten følge stier rundt i/om området eller benytte lågerne og gå ind på det afgræssede areal.

I området er konstateret 80 fuglearter: Småfugle, Nattergal, lappedykkere og ænder.

I vandhullerne lever 8-10 fiskearter foruden vore almindeligste paddearter. I det sene forår høres de karakteristiske Grønne Frøer over hele området.

Efter at der igen er sat kvæg ud til at afgræsse arealet, er chancen for at finde sjældne orkideer øget.

Tiltag: Kommunen bør fortsat støtte det igangværende naturgenopretningsprojekt "Gøgsmosen".

14. Olstrup Skov

I Olstrup Skov er 5 ha. fredet og får lov til at udvikle sig som urørt skov. Den består hovedsagelig af gamle Egetræer, men også Bøg og Kirsebær. I underskoven er Hassel dominerende, men i busklaget indgår en væsentlig del af vore buske, bl.a. Hvidtjørn, Hæg, Benved, Dunet Gedeblad, Kaprifolium, Slåen, Hyld, Kvalkved samt Hindbær. Skoven giver også grund for en rig urtevegetation.

Olstrup Skov er et af få områder i kommunen, hvor naturen får frit spil.

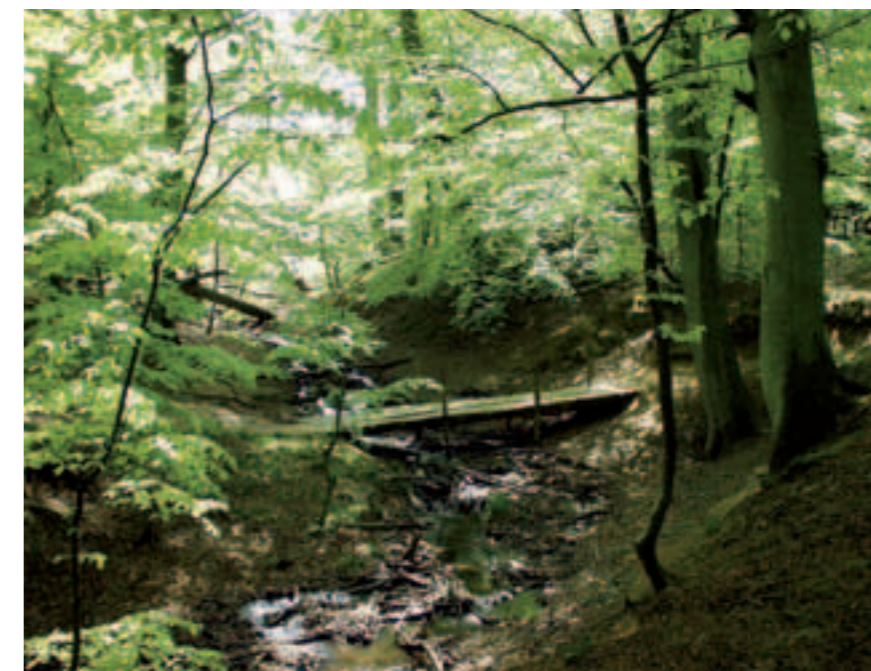

Rørhøg

15. Denderup Sø.

Søen er beliggende mellem Næstved-Rønnede-vejen og Sparresholm. Den lavvandede søs areal er på ca. 13 ha. Vejen gennem skoven passerer tæt forbi søen. Her er de bedste oversigtsforhold, hvor man kan se det meste af søen. Søen er af den næringsrige type. Bredden er hele vejen rundt dækket af rørskov.

Søen huser et rigt dyreliv: Blis-hønen, Grønbenet Rørhøne og de

Villa Gallina - vandløb med gangbro

almindelige andearter. Også den sjældne Svaleklire yngler ved søen. Adskillige Grågæs yngler hvert år og græsser på det indhegnede areal mellem vejen og søen, hvor deres dunede gæslinger kan ses fra vejen.

Om foråret er det muligt at se Rørhøge give flyveopvisning, hvor hannen kaster et bytte til hunnen, som griber det. Et vigtigt led i par-dannelsen. Senere ses Rørhøgene jævnligt jagende over rørene.

16. Skovområderne

De midt- og østsjællandske skove finder vi for det meste på fugtige, lerede jorder i fladt terræn. I skovene under Vemmetofte, Lystrup, Jomfruens Egede og Rosendal samt nord og vest for Haslev forekommer kuperet terræn så at sige slet ikke. Anderledes stiller det sig med store skovpartier, der strækker sig fra Haslev og Rønnede mod sydøst til Præstø Fjord. Disse skove, der ejes af godsene Gissselfeld, Strandegård, Bækkeskov og Gavnø, er karakteristiske ved at være særdeles bakkede; ja, visse steder ses nærmest dramatisk nedskårne skovbække. Sådanne slugter kan opleves i Hesede Skov, Denderup Vænge, Leestrup Skov og Sjolte Skov. Disse skove er særdeles kilderige og danner et såkaldt vandskel. Fra sko-

Rødgylte

Bassin ved Gillesbækken

vene løber bække og åer mod både øst og vest på deres vej mod havet. Kildeområderne i disse skove er meget interessante på grund af deres rene vand, der rummer et særligt dyreliv. I dette landskab holder den sjældne rovfugl Rød Glente til og kan under heldige omstændigheder ses i sin elegante flugt.

Også for den planteinteresserede er der noget at hente. I de fugtige, bøgeskovsbevoksede skovslugter kan man finde plantearter, der især er knyttet til de østjyske fjordskove, f.eks. Nordlig Lundfladstjerne, Småbladet Milturt og Spidsbladet Steffensurt. Den sjældne bregne Strudsvinge har her i området den smukkeste forekomst i landet.

17. Den kunstige natur

Med som et element af fremtidens natur hører også den nye natur, skabt som et produkt af den menneskelige virksomhed.

Klassisk er de mange mergelgrave og sandgrave i det åbne land, som i dag er værdifulde små levesteder for flora og fauna. Men også større anlæg som råstofgrave kan udvikle sig til spændende natur – tænk bare på Faxe Kalkbrud.

Overløbsbassinerne, som blev etableret ved Gillesbækkens underløb under ringvejen, er et godt eksempel på, at der kan komme god

natur ud af en nødvendighed.

Ved at anlægge en række overløbsbassiner, hvor igennem vandet fra Haslev By passerer, opnås der flere positive effekter. Bassinerne tager toppen af de voldsomme vandstrømme, der opstår ved kraftigt regnvejr. Dette er med til at skabe et roligere og mere stabilt miljø i åen nedstrøms bassinerne. Samtidig fungerer bassinerne som et rensningsanlæg, der er med til at sikre Gillesbækken renere vand.

Endelig er bassinerne i sig selv gode levesteder for en lang række insekter og efterhånden som vegetationen vokser op, kan der også blive fine levesteder for en række fugle.

Planteliv

Det afvekslende landskab med skove, enge, marker og kystlandskaber

Blå Anemone

danner grundlaget for et særdeles rigt planteliv.

Jordbunden er de fleste steder meget næringsrig. Forårsfloret i egnens skove er et farve-skue, der ud over Hvide, Gule og Blå Anemoner også indeholder flere arter af Kodriver, Lærkespore og Guldstjerne. I Vemmetofte Strandskov kan man bl.a. se den sjældne Finger-lærkespore. På grund af den kalkrige jordbund som kommunen er så rig på, kan man her finde 10 arter af de alt 38 vilde danske orkidéer.

De fleste af vore orkidéarter er sjældne, og de er altid totalfredede og må som sådan hverken graves op eller plukkes. De mest sjældne af områdets arter er Hvidgul Skovlilje, Glat Hullæbe og Skov-Gøgeurt.

På Feddet kan man opleve et lille stykke Jylland. Her vokser flere arter af lyng, her findes den Kødædende Soldug, og her kan man samle Tyttebær til marmelade eller Revling til urtesnaps. Mest sjældnen på Feddet er den lille halvbusk Hønsbær, der her har sit eneste voksested i den sydøstlige del af landet.

Specielt om fugle

Årsagen til, at vi tager fugle med som et særskilt afsnit, skyldes den særlige position, som fugle indtager i forhold til andre dyregrupper. Fugle er p.gr.a. deres farver og iøjnefaldende levevis lette at iagttage og registrere. Fugle er let synlige indikatorer for landskabets værdi og biologiske mangfoldighed. Derfor er fugle intenst overvåget, særlig af DOF (Dansk Ornitologisk Forening)'s medlemmer og inden for udvalgte områder af DMU. DOF kan derfor levere en god oversigt over fuglearters yngleområder, rasteområder og fourageringsområder. Desuden opsummeres iagttagelserne systematisk til statistikker, som dækker lange tidsperioder, som giver mulighed for at illustrere bestandens variation i forhold til tid og lokalitet. Sammenholdes dette med fuglenes behov i yngletiden til føde, redemuligheder og skjul, kan man få et fint mål for områdets naturtilstand. Stor variation i fuglebestanden = stor variation i træer, planter, insekter, padder, krybdyr og i selve området = god naturtilstand. Her bør man særligt lægge mærke til det øverste led i fødekæden: rovfuglene. Tilsvarende betragtninger gælder selvfølgelig for lokaliteter for træk- og fouragerende fugle.

Fuglenes status som indikator for naturtilstanden benyttes i vid udstrækning som basis for overvågning af naturlokaliteter og i forbindelse med planlægning af naturgenopretningsprojekter.

Fuglelokaliteter i Faxe Kommune

– en oversigt

Faxe Kommune har hele fire store naturbeskyttelsesområder, der alle er udpeget efter EF-Fuglebeskyttelsesdirektiv. Det drejer som om områderne:

- Kyst- og havområde mellem Præstø Fjord og Nyord (SPA 8g)
- Holmegård Mose og Porsmose (SPA g1)
- Skove ved Vemmetofte (SPA g2)

- Søer ved Bregentved og Gissel-feld. (SPA 101)

De fire internationale naturbeskyttelsesområder består af en række enkelt-lokaliteter, og herudover ligger der spredt ud over kommunen andre enkelt-lokaliteter, som er af betydning for fuglelivet, og som bidrager med oplevelsesmuligheder i landskabet.

I nærværende fremstilling gives først en kort beskrivelse af de fire fuglebeskyttelsesområder og deres fugleliv i internationalt perspektiv, dernæst en opstilling af de øvrige lokaliteter i kommunen.

EF-fuglebeskyttelsesområder

Internationale beskyttelsesområder er udpeget ud fra nogle nøjere definerede, objektive kriterier, fastlagt i hvad der kaldes 'udpegningsgrundlaget'. For fuglebeskyttelsesområderne består udpegningsgrundlaget typisk i, at området enten huser væsentlige ynglebestande af fuglearter, optaget på fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I (arter, som medlemslandene i særlig grad er forpligtigede til at værne om fordi de er sjældne og/eller truede på europæisk plan), og/eller fordi trækkende og rastende fugle tager ophold i området i antal, der gør området betydende for opretholdelse af den eller de pågældende arts/arters 'gunstige bevaringsstatus' (typisk ved at 1% eller mere af den samlede bestand indenfor trækrueten optræder regelmæssigt).

For de fire EF-fuglebeskyttelsesområder i Faxe Kommune findes sådanne, veldefinerede udpegningsgrundlag. Herudover huser områderne bestande af en række andre mere eller mindre sjældne fuglearter – både som ynglefugle og som træk- eller vintergæster.

Kyst- og havområde mellem Præstø Fjord og Nyord (SPA 8g)

Dette EF-fuglebeskyttelsesom-

råde omfatter i Faxe Kommune: Præstø Fjord og Feddet.

Udpegningsgrundlaget for hele beskyttelsesområdet består både af en række arter, som yngler og en del arter, som bruger området som vinterlokalitet:

Som ynglefugle:

Havørn: For denne art gælder det, at den er opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets p.t. gældende Bilag I og yngler regelmæssigt i området i væsentligt antal, dvs. med 1% eller mere af den nationale bestand. Havørnen yngler i Leestrup Skov.

Rørhøg: Angiveligt fordi arten har en relativt lille, men dog væsentlig forekomst i området, som bidrager væsentligt til den samlede opretholdelse af bestande af spredt forekommende arter som denne.

Som træk- og vintergæster:

Pibe-, Sang og Knopsvane, Bramgås, Grågås, Hjejle, Pibeand, Skeand, Spidsand, Trolldand, Hvinand, Toppet Skallesluger og Stor Skallesluger

For disse arter gælder, at de er regelmæssigt tilbagevendende og forekommer i internationalt betydende antal, dvs. at de i området forekommer med 1% eller mere af den samlede bestand inden for trækvejen for arterne. Især de store forekomster af Knopsvaner, Blishøns og Trolldænder om vinteren er meget synlige i området.

Ud over disse internationalt betydende forekomster af de anførte fuglearter, gæstes fuglebeskyttelsesområdet tillige af et bredt register af fuglearter, hvoraf flere, f.eks. Rørdrum, Sangsvane, Bramgås, Hvepsevåge, Havørn, Blå Kærhøg, Fiskeørn, Vandrefalk, Trane, Fjordterne og Sortspætte, der alle er observeret inden for de seneste år i beskyttelsesområdet, også figurerer på bilag I i EF-fuglebeskyttelsesdirektivet over arter, som medlemslandene har særlige forpligtelser til at beskytte.

Holmegård Mose og Porsmose (SPA 91)

EF-fuglebeskyttelsesområdet har sin kerne langs grænsen mellem kommunerne Faxe og Næstved, og det breder sig ud over dem begge to. De mest interessante enkelt-lokaliteter i Faxe Kommune er engene langs Susåen ved Broksø og den nordlige del af Porsmose.

Udpegningsgrundlaget for det samlede EF-fuglebeskyttelsesområde består af følgende arter:

Som ynglefugle:

Rørhøg, Engsnarre og Mosehornugle

For alle tre arter gælder det, at de er opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets p.t. gældende Bilag I og yngler regelmæssigt i området i væsentligt antal, dvs. med 1% eller mere af den nationale bestand. Særligt hvad angår Engsnarren skal opmærksomheden henledes på, at den som den ene af kun to danske fuglearter samtidig figurerer på Verdens-rødlisten over truede fuglearter.

Uanset om de tre arter præcist yngler inden- eller uden for kommunegrænsen, så spiller det en afgørende rolle, at det samlede fuglebeskyttelsesområde har som minimum sin nuværende udstrækning og opbyder fourageringsmuligheder også i Haslev-delen af beskyttelsesområdet.

Som træk- og vintergæster:

Sangsvane og Sædgås

For begge arter gælder det, at de er

Traner

regelmæssigt tilbagevendende og forekommer i internationalt betydende antal, dvs. at de forekommer i området med 1% eller mere af den samlede bestand inden for trækvejen af de to fuglearter. For Sangsvanen gælder det tillige, at den er opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets p.t. gældende Bilag I.

Ud over disse internationalt betydende forekomster af de anførte fuglearter, gæstes fuglebeskyttelsesområdet tillige af et bredt register af fuglearter, hvoraf flere, f.eks. Rørdrum, Bramgås, Havørn,

Blå Kærhøg, Vandrefalk, Tinksmed og Isfugl, der alle er observeret inden for de seneste år alene i engområdet ved Broksø. Disse arter figurerer på bilag I i EF-fuglebeskyttelsesdirektivet over arter, som medlemslandene har særlige forpligtelser til at beskytte. Hertil kommer stadig mere regelmæssig forekomst af Trane (ligeledes bilag I-art) i den tilgrænsende Porsmose og Holmegaards Mose.

Engene er tillige kendte for deres store forekomster af svømmeænder i forårsmånederne, når engene oversvømmes og der ikke må drives jagt. På dette tidspunkt kan stort set alle i Nordvest-Europa forekommende svømmeandearter træffes her.

Skove ved Vemmetofte (SPA 92)

Dette EF-fuglebeskyttelsesområde i den østlige del af kommunen omfatter skovene omkring Vemmetofte Kloster samt landområderne herimellem.

Udpegningsgrundlaget for dette beskyttelsesområde består af følgende arter:

Som ynglefugle:

Rød Glente: Angiveligt fordi arten har en relativt lille, men dog væsentlig forekomst i området, som bidrager væsentligt til den samlede opretholdelse af bestande af spredt forekommende arter som denne.

Glenten er en af vore største rov-fugle og med formidable flyveegenskaber, specielt bruger Glenten sin hale til at manøvrere med som ingen anden dansk fugl. Glenten yngler i småskove, men har næppe ynglet i Vemmetofte i længere tid. Dog har den ynglet i et område omkring Rønnede, hvor 2 par ynglede i 2005 og 1 par i 2006. Desværre har denne elegante flyver vanskeligt ved at etablere sig permanent, skønt vor nabo Skåne har i hundredvis af ynglepår. Glenten lever hovedsagelig af mindre ådsler, og her har vi måske årsagen, idet man i danske skove bruger musegift, hvorimod man ikke bruger gift i Skåne.

Hvæpsevåge: For denne art gælder det, at den er opført på Fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag og yngler regelmæssigt i området i væsentligt antal, dvs. med 1% eller mere af den nationale bestand.

Ud over disse internationalt betydende forekomster af de anførte fuglearter, gæstes fuglebeskyttelsesområdet tillige af et bredt register af fuglearter, hvoraf flere, f.eks. Sangsvane, Havørn, Blå Kærhøg, Fjordterne og Sortspætte også figurerer på bilag I i EF-fuglebeskyttelsesdirektivet over arter, som medlemslandene har særlige forpligtelser til at beskytte.

Storstrøms Amts rødliste:

Stor Skallesluger

Desuden finder man langs kysten af området halvdelen af den danske bestand af ynglende Stor Skallesluger, der er på ca. 40 par. Skalleslugeren, der er på amtets rødliste, er en art, der kræver særlig opmærksomhed. Stor Skallesluger er en havand, der benytter hule træer langs vore kyster som redested. Artens hovedområde er Vemmetofte-skovene og i mindre grad andre østvendte kyster. Storstrøms Amt og Dansk Ornitologisk Forening har samarbejdet om et projekt med opsætning af redekasser til erstatning for de

naturlige hule træer, som moderne skovbrug ikke ynder. Efterfølgende årlig opfølgning og registrering foretages af medlemmer af DOF. Det vides på nuværende tidspunkt ikke, om projektet fortsætter efter amtets nedlæggelse, så da Faxe Kommune nu huser halvdelen af den danske bestand, må vi anbefale, at kommunen tager initiativ til at udvirke, at projektet kan fortsætte.

Søer ved Bregentved og Gisselfeld (SPA 101)

Dette EF-fuglebeskyttelsesområde omfatter hele det komplekse af søer, som kendetegner den vestlige del af kommunen, herunder Ejlemade, Ulse og Sø Torup søer samt søerne omkring Gisselfeld og endelig Nielstrup Sø. Udpegningsgrundlaget for dette beskyttelsesområde består af følgende arter:

Som ynglefugle: **Rørhøg**

Angiveligt fordi arten har en relativt lille, men dog væsentlig forekomst i området, som bidrager væsentligt til den samlede opretholdelse af bestande af spredt forekommende arter som denne.

Som træk- og vintergæster:

Grågås og Troldand

For begge arter gælder, at de er regelmæssigt tilbagevendende og forekommer i internationalt betydende antal, dvs. at de i området forekommer med 1% eller mere af den samlede bestand inden for trækvejen for de to fuglearter. Især de meget, meget store forekomster af Grågås i sensommer- og efterårsmånederne sætter deres præg på området og er velkendt af de fleste, der måtte færdes her.

Ud over disse internationalt betydende forekomster af de anførte fuglearter, gæstes fuglebeskyttelsesområdet tillige af et bredt register af fuglearter, hvoraf flere, f.eks. Rørdrum, Sangsvane, Bramgås, Hvæpsevåge, Havørn, Blå Kærhøg, Fiskeørn, Vandrefalk, Trane, Fjordterne og Sortspætte, der alle er observeret inden for de seneste år i beskyttelsesområdet, også figurerer på bilag I i EF-fuglebeskyttelsesdirektivet over arter, som medlemslandene har særlige

forpligtelser til at beskytte.

Hertil kommer, at området huser den hidtil eneste sjællandske bestand af ynglende Hvinand udenfor Nordsjælland, og at der er en række forekomster af arter som Korttået Træløber og Huldue rapporteret fra områdets skove og parker.

Specielt den lille Nielstrup Sø skiller sig ud som særdeles fuglerig, hvilket er beskrevet i afsnittet om naturperler.

Øvrige fuglelokaliteter

Ud over de anførte internationale fuglebeskyttelsesområder ligger der som nævnt også en række mere spredte lokaliteter rundt om i kommunens landskab, som hver især opbyder yngle- eller rastebetingelser for forskellige fuglearter.

Blandt sådanne lokaliteter kan bl.a. nævnes følgende:

- Bjerrede Sø
- Gabel Sø (bl.a. kendt for regelmæssig forekomst af Græshoppesanger)
- Gammellung
- Haslev Orned (bl.a. enkelt forekomst af Lille Flagspætte)
- Hesede Skov og skovsøer (bl.a. Sortspætte)
- Hovmosen
- Lysmose
- Munkeskov
- Sofiedal Mose
- Sø vest for Freerslev
- Ternesø
- Tranemose
- Troelstrup sø
- Tuerne
- Årløse sø
- Øllemose

For samtlige disse lokaliteter gælder det, at de spiller en vigtig rolle som refugier i kultursteppen, hvor fuglene kan søge føde og ro, og hvor de ved deres blotte forekomst bidrager til at øge oplevelsesmulighederne for folk, der færdes i landskabet.

Sangsvaner på Præstø Fjord

Tiltrængte tiltag i Faxe Kommune

I dette afsnit har vi samlet de tiltag, som kan igangsættes her og nu.

Bevarelse af og genoprettelse af levende hegn og de mange vandhuller kan sikre dem som trædesten for flora og fauna i landskabets ellers ret monokulturelle grønne ørkenner.

Det er meget vigtigt at bevare levende hegn, gærder og diger, og det vil forbedre naturen hvis der kom flere af disse.

Som tidligere nævnt lægger vi vægt på sammenhængen i naturen, at forbinde mindre – men faunamæssigt rige – områder. Der kan udlægges spredningskorridorer på adskillige måder:

Generelle forslag til naturforbedringer:

Afgræssede områder som forbindelse:

Kommunen kan arbejde for, at arealer mellem naturområder får status af SFL (særlig følsomme områder), således at lodsejer får tilskud til miljøgræsning uden sprøjtning og gødskning.

Ny skov som forbindelse:

Kommunen kan arbejde for, at arealer mellem naturområder bliver udlagt som potentielt skovområde. I lighed med miljøgræsning bør dette ske uden sprøjtning og gødskning.

Forbedring af ådale:

Åløb er med deres længde ideelle som spredningskorridorer. Værdien som spredningskorridor øges, hvis der langs åen er engområder.

Det drejer sig om standsning af tilgroningen på grund af manglende afgræsning og om den uheldige tilplantning, der udelukkende foretages i jagtøjemed. Ydermere ville det være formålstjenligt med en grøn korridor hen over det lave vandskel øst for Store Spjellerup, så ådalen naturmæssigt kunne have forbindelse med en fortsættelse gennem Vemmetofte Dyrehave med Kildeåen, som løber gennem skovenge forbi Vemmetofte Gods og fortsætter igennem skovengen

ved Madelundsområdet.

Stevns Ådal er en fortsættelse af Tryggevælde Å's forløb som skillelinie mellem Stevns-halvøen og det øvrige Sjælland. Dette landskabsskel med brede engområder er en vigtig korridor, hvis bevarelse og genetablering som åbne enge ville være et vigtigt mål for naturgenopretning i fællesskab med nabokommunen.

Tiltrængte tiltag i Faxe Kommune:

- Stevns Ådal. Det må tilstræbes at ådalen genoprettes helt op til Spjellerup. Vedligeholdelse ved afgræsning og/eller slåning af græsarealer.
- Faxe Ådal. Engområderne tilbageføres til enge med afgræsning. Popler stynes så kragefugle ikke holder bestanden af jordrugende fugle nede (Viber, lærker o.a.)
- Ådale langs Susåen: Hovmosen, Holtsmosen og Porsmosen

Vandløb:

Vandløb med bredder og braklagte 2-meter-bræmmer udgør fortrinlige korridorer.

Bevarelse og etablering af sådanne 'grønne korridorer' mellem de mange grønne områder -der

er spredt ud over kommunen - er essentielt for at skabe sammenhæng. Dette kan bl.a. ske ved at bevare og genoprette åbne rørlagte vandløb og holde bræmmerne omkring disse.

Her tænkes på:

- Forløb omkring Stenkilde Bæk
- Tryggevælde Å helt op til Åstrup Skov
- Freerslev Å over til Bregentved
- Stevns Å
- Vivede Mølleå
- Faxe Å
- Lilleå
- Orup Bæk
- Herredsbækken
- Susåen med tilløb
- Brødebækken

De vestgående vandløb vest for vandskellet bør forbedres ved plantering af træer ved bredderne, og ved at der reetableres slyngninger, og der bør udlægges en varieret bund med sten og groft ral. Ved at sikre en bræmme langs åerne, kan disse komme til at fungere som gode spredningskorridorer for både vandlevende og for landdyr og -planter.

Herudover må Faxe Kommune stræbe mod

- at føre så mange af de gamle

Vandstær

Udrettet vandløb - Fjældbro, Søbækken

vandløbssnoninger tilbage i landskaberne som muligt.

- Susåen er udnævnt til habitatområde og må derfor have særlig opmærksomhed. Vi vil anbefale snoninger i Hovmosen, Holtsmosen og Porsmosen
- At sørge for rene tilløb til Præstø Fjord
- Orup bæk - denne er efter Vindbyholt og rensningsanlægget rettet ud - og løber som grøft i et område, der p.t. søges genopret-

tet som strandeng/ fjordarm.

- Herredsbækken En perle, den er ren og skal beskyttes og vedligeholdes.

Vådomyråder:

At sikre vådomyråder mod dræning og udtørring.

- Bagholt Mose. Mosen er fredet, men en plejeplan er aldrig udarbejdet. Pleje har derfor aldrig fundet sted. Hængesækmosen er under

tilgroning med birk og el og den sjældne vegetation, der er knyttet til den åbne mose, er under hurtig tilbagerkning.

- Gammellung. Et egenartet mose- og engområde. Området har tidligere været fælles græsningsområde med spændende enge med sjældne planter. Området er overordnet truet af tilgroning som følge af manglende græsning og høslæt. Der bør arbejdes for en plejeplan i forståelse med de mange ejere.
- Tuerne. Sjælden natur oprindeligt med enge med interessant flora og fauna. Bør lukkes op, så engene kan genskabes blandt andet ved fornyet græsning.

Faunapassager

Der bør etableres faunapassager en lang række steder i kommunen f. eks. i form af viadukter under veje.

- Omkring Boserup under den meget stærkt trafikerede Næstved-Rønnedevej.
- Ved de store sammenhængende 'bjergskove' Sparresholm Storskov og over omkring Svennerup/ Gavevænget/ Tingerup Tykke, hvor der også er en dobbelt trafikspærre for faunaen i form af motorvej og hovedvej. Her er der brug for mindst én effektiv faunapassage.
- Omkring Stenkilde Bæks passage ved motorvej og hovedvej. (Stenkilde Bæk er en af hovedkilderne til Tryggevælde Å's vandførsel). Stenkildebækken har et forløb, der forbinder skovområder helt op til Slimminge, Munkeskoven, Boholte skov, Grevindeskoven Toller Orned og Dyrehaven ved Turebyholm. Det er vigtigt at sikre en faunakorridor mellem disse områder under motorvej og hovedvej. At genåbne rørlagte vandløb ville blive et særdeles vigtigt element i en genoprettelse af de spredningskorridor, er som vandløbene tidligere udgjorde.

Overdrev:

Det er vigtigt at sørge for **overdrevspleje** (Græsning / høslæt – fjernelse af høst), så overdrevet ikke springer i skov.

- Skibsted Krat (Orkiderigt område)
- Strandoverdrev nordøst for Faxe

Ladeplads. Fældning af træer og kraftig tilvækst af buske og træer. Forhindre opgravninger og anlæg af forskellige haveformer og udlægning af forhindringer for færdsel langs kysten.

- **Stoksbjerg**
Området har ikke været naturplejet siden fredningen i 1954, og derfor er bakken i dag tilgroet med egeskov og krat. Dele af bakken bør hurtigst muligt ryddes for at give plads til, at Hedelyng og Ene igen kan brede sig til glæde for blandt andet insekter. Stoksbjerg blev fredet på grund af sit tørre overdrev med Ene.

Vester Egede

På den muldfattige jord syd for Vester Egede, hvor kalken når helt frem til overfladen, kunne der være basis for oprettelse af et større overdrevsområde. Pga. kalken vil der med tiden blive en helt speciel flora.

Skovenge

er i øvrigt et vigtigt område for indsats i Faxe Kommune, idet de fleste dels har nøje tilknytning til vandløb og dels er truet af ændrede driftsformer omkring kvævg.

Ny natur i Faxe Kalkbrud

Der er planer om at oprette et rekreativt bynært naturområde med geologiske og rekreative formål, men også til botaniske studier af plantesuccession i næringsfattige kalkområde. Også søer med næringsfattig bund kan udvikles her. Allerede nu er det vigtigt med plejeplaner for vedligeholdelsen af de ny overdrevsarealer på affaldshøjene fra kalkbrudsvirksomheden.

Præstø Fjord Vildtreservat:

Arbejdet med at sikre området som vildtreservat bør fortsættes. Der bør arbejdes for en udvidelse af området. I hele området bør der være **hastighedsbegrænsning** for motorbådsfærdsel og den bør håndhæves.

Hurtigsejlere generer fuglenes ro og indtagelse af næring.

Sti ved Bregentved

Ud i naturen:

Borgernes mulighed for adgang til og udsyn til naturområderne bør lettes ved udlægning af stisystemer til gående og cyklister.

Stisystemer:

- Medvirke til at gennemføre og kortlægge de overordnede stisystemer for cykling og vandring.
- Der mangler et sammenhængende stisystem omkring Faxe Ådal.
- Sti fra bynært område mellem Faxe og Hovby til stisystem ved Godthåbsdal/Dybdal, Faxe og videre ud i Lystrup Skovene. I modsat retning kunne et stiforløb rettes mod Faxe Ladeplads langs Faxeåen. Her er der henholdsvis Dyndstien og Hulhøjstien som forløbet kunne knytte an til.
- Der mangler stisystem omkring Stevns Ådal, så bløde trafikanter kan nyde naturen nede omkring ådalen. Et par broer eller spange kunne gøre det muligt at gå rundt om et stykke af åen.
- Cykling på tværs af hele kommunen ved cykelskiltning fra Bregentved over Ulse Olstrup videre til Astrup skov ned til Lystrup over Kikkenborg til Faxe.
- For den gamle Haslev Kommune foreligger der et cykelsti-kort med en række turforslag. Dette kort

bør forbedres, og ruterne gøres mere spændende, idet flere stier og markveje inddrages i turforslagene.

- Omkring Haslev by har der traditionelt eksisteret en række vandreture kaldet Jorden Rundt. Dette stisystem er for tiden truet og bør sikres og udbygges.
- Endelig er der et udpræget behov for at give Haslev bys nye boligkvarterer mulighed for at komme ud i den bynære natur. Derfor vil DN foreslå, at der laves planer for at gennemføre et stiforløb langs Møllebækken, på Kajsholm og i forbindelse med Tranemosen, og videre langs Søbækken til Troelstrup Sø og videre tilbage til byen langs jernbanen.

Grundvandsbeskyttelse

Det er nødvendigt at eftersøge, finde og at udpege områder, som skal beskyttes særligt for at opnå en ordentlig grundvandsbeskyttelse. Det er vigtigt at videreføre og forbedre de allerede forefindende grundvandskort, samt etablere nye hvor der ikke forefindes tilstrækkelige geologiske analyser over underjordiske vandløb og vandreservoarer.

Ordlister

§3-områder

Naturbeskyttelseslovens §3 beskytter generelt alle moser, overdrev og områder med overdrevsplanter, som ikke har været pløjet i 30 år (botaniske overdrev) ferske enge, strandenge, strandsumpe og heder på mere end 2500 m². Desuden beskyttes alle søer, og vandhuller over 100m² og alle udpegede vandløb. Beskyttelsen betyder, at driften af områderne ikke må intensiveres i forhold til niveauet på det tidspunkt, da beskyttelsen trådte i kraft.

Balke

Ved gravning af tørv i moser efterlades en kørevej mellem gravområderne som står tilbage som en vold.

Dislokeret kame

En bakke dannet af sand og grus aflejret i en lavning i isen. Ved isens bortsmeltning er sandet og gruset aflejret som en karakteristisk bakke med flad top og stejle sider. Ved bortsmeltningen af isen kan bakkerne komme til at ligge skævt og lagene være forskubbet og forstyret. Dette er ikke tilfældet med Stoksbjerg (- se side 20).

DMU

Danmarks Miljøundersøgelser nu under flere universiteter. Statens miljøfaglige centre.

Drumlin

En bakke, der er blevet formet af dødis, der ikke kunne få morænejorden slæbt helt med sig. Det former aflange bakkedrag, og ligger i samme retning som isens bevægelsesstand. Under gletsjeren dannes bundmoræne, hvor isens underlag har været fladt, kan bundmorænen blive formet som langstrakte parallelle rygge.

Moræne

Moræne (till) er usorterede aflejringer fra istidens gletschere. Morænen består af en blanding af ler, sand, grus og sten.

Modsat er smeltevandsaflejringer der, dannes af smeltevandet fra den tilbagetrækkende gletscher. Disse aflejringer er altid sorteret og består ofte af sand eller grus med lag af ler eller store sten alt efter smeltevandets hastighed.

Natura 2000

Natura 2000 er betegnelsen for de beskyttelsesinitiativer der udspringer af Habitatdirektivet. Natura 2000 områder er områder til lands og til vands, der er udpeget i henhold til disse direktiver. Indenfor disse områder vil der i de næste år ske særlige beskyttelses- og plejetiltag.

Habitat- og fuglebeskyttelsesområderne under Natura 2000 danner tilsammen kerneområder i et økologisk netværk af beskyttede naturområder gennem hele EU.

Rimme-dobbe landskab

Et landskab med en serie af strandvolde (rimmer) og mellemliggende, ofte fugtige lavninger (dobber).

Sigtgybde

En søs sigtgybde er et mål for vandets klarhed og kan give et billede af søens miljøtilstand. Sigtgybden måles ved at sænke en hvid skive ned i vandet og aflæse den maksimale dybde, hvor skiven akkurat kan ses.

SPA

Special protected area

Spor i Landskabet

Et samarbejde omkring etablering af stier i det åbne land mellem Kommunernes Landsforening, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Skovforening, Friluftsrådet, Landbrugsrådet, Landdistrikternes Fællesråd og Skov- og Naturstyrelsen,. Se www.spor.dk.

Spredningskorridorer

Sammenhængende eller nært liggende naturområder, som kan bruges af det åbne lands dyr og planter, når de skal sprede sig i landbrugslandet og mellem arealer med stor naturmæssig værdi.

FOTO:

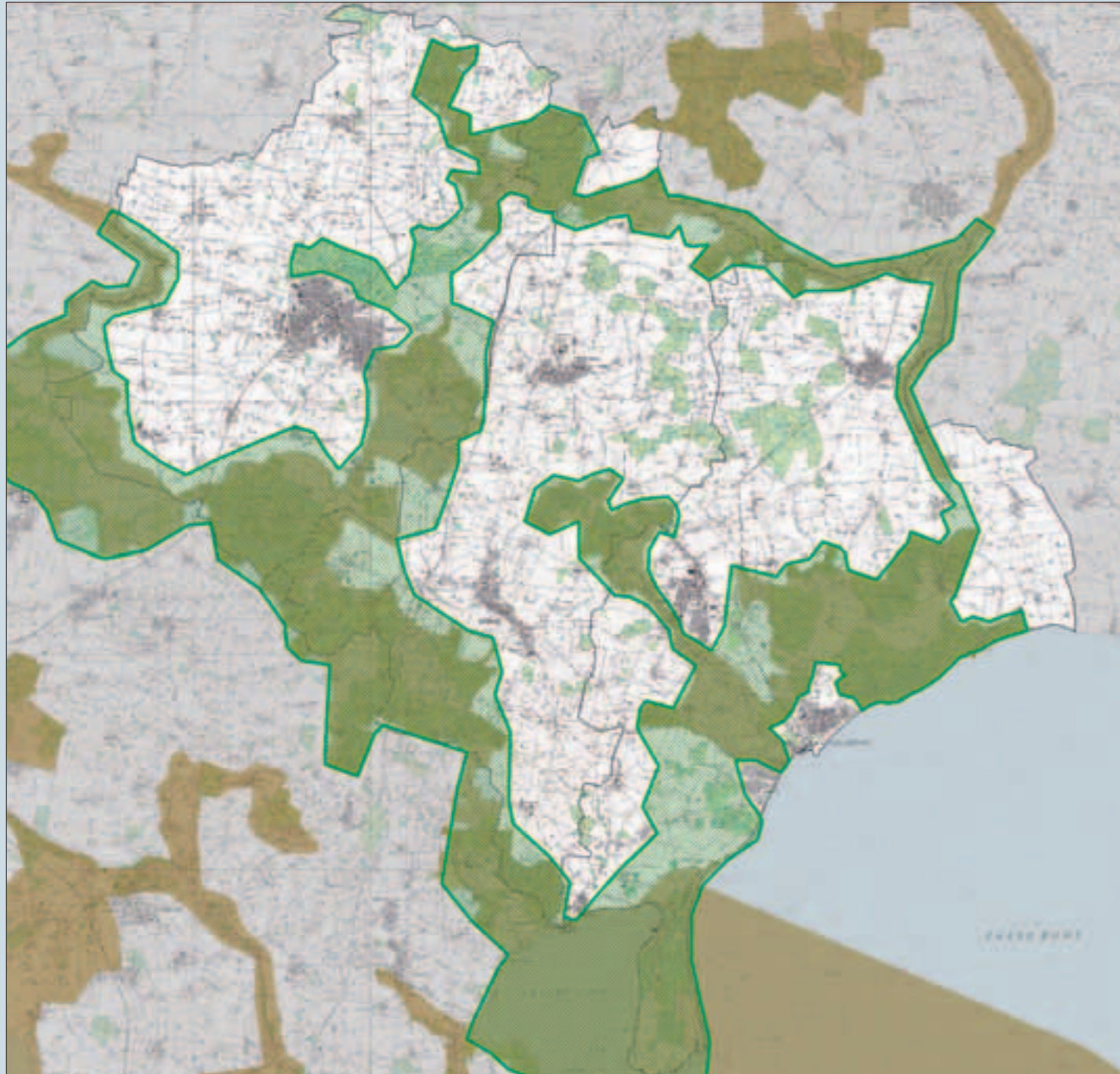
Hvor intet andet er angivet er fotos venligst udlånt af Bjørn Bensby, Charlotte Clante, Lars Sørensen, Palle Ystrøm og Henrik Suadicani.

Side 19:
Sorthalset Lappedykker,
Tonny Ravn Kristiansen, DOF

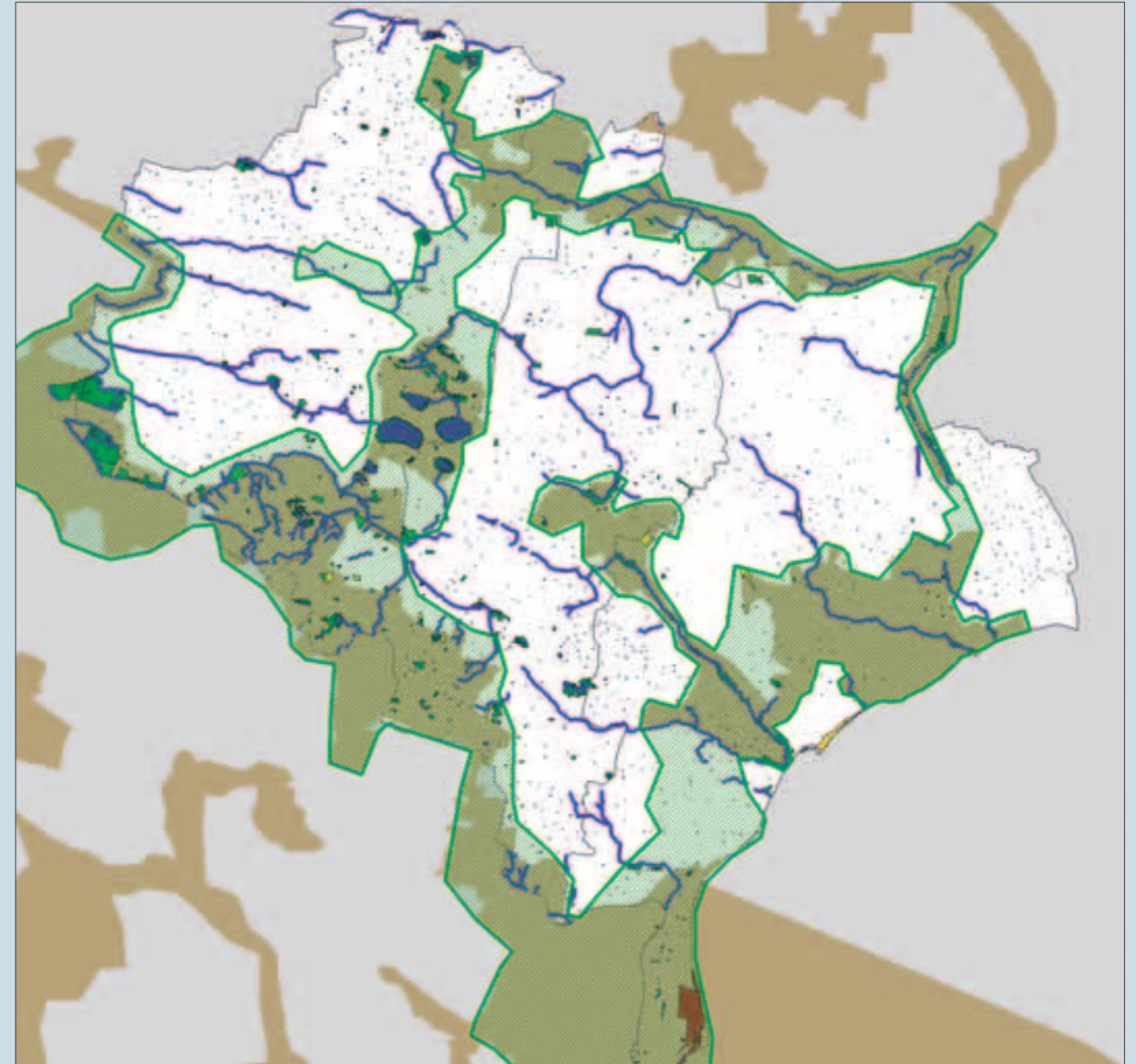
Side 24:
Havørn og Krage,
Claus Dichmann, DOF

Side 25:
Rørhøg,
Per Schiermacker-Hansen, DOF

Rød Glente,
Per Schiermacker-Hansen, DOF

Kortet viser Danmarks Naturfredningsforenings forslag til sammenhængende natur. Med mørkere grønt er vist det oprindelige forslag og med lysere grønt er vist Faxevad bestyrelses forslag til udvidelse. (Grundkort copyright KMS)

Sammen med DNS sammenhængende natur er vist de fredede og de generelt beskyttede naturområder og vandløb.

Farverne på naturområderne:

- Blå: søer og vandløb
- Gul: overdrev og strandoverdrev
- Brun: hede
- Lys grøn: eng
- Mørk grøn: fredede områder

Se uddybende forklaring på side 8.

Kilde: Storstrøms Amts og Vestsjællands Amts naturregistrering

Vemmetofte Strandskov, Skovfogedstedet

